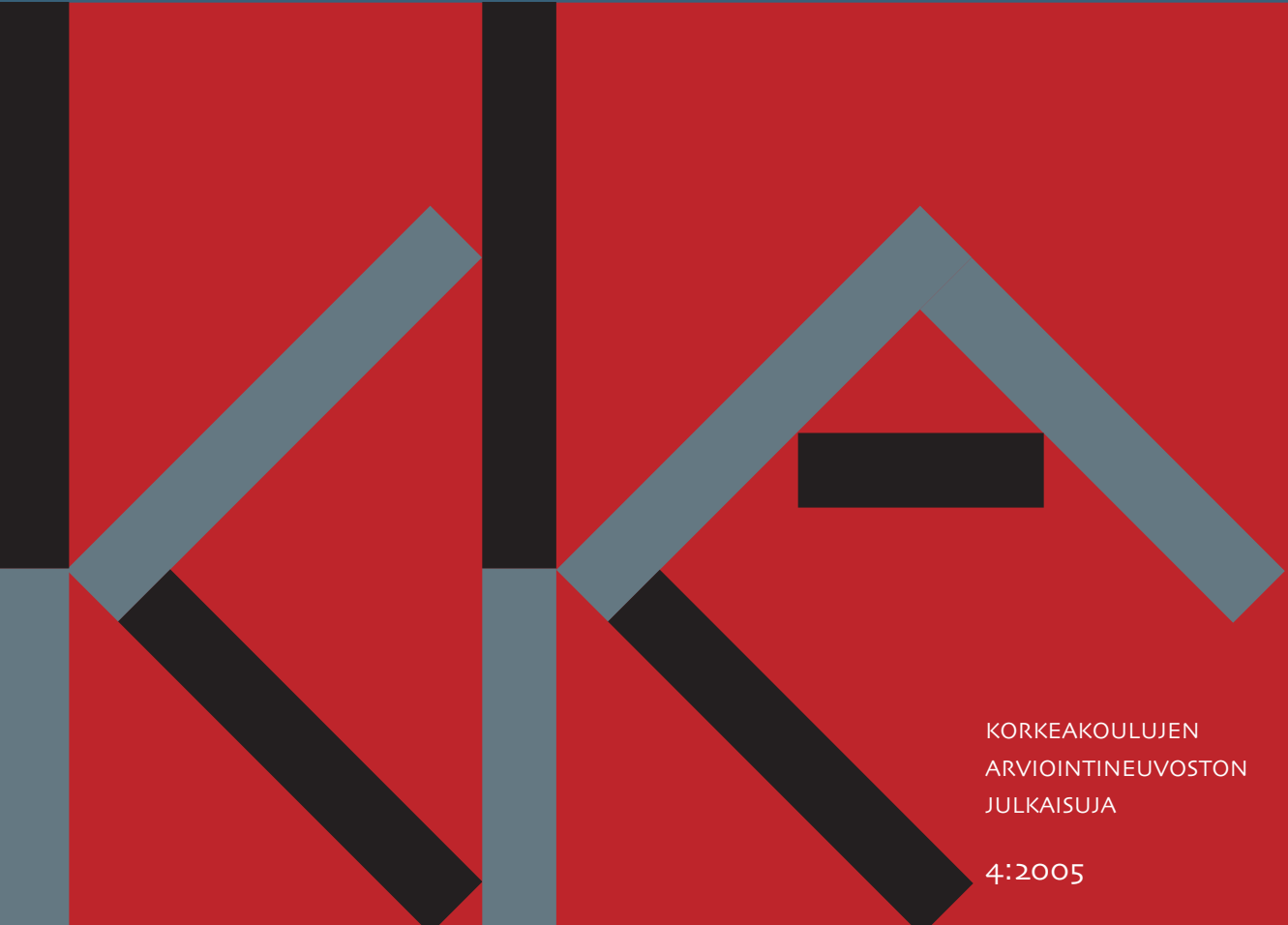

Korkeakoulujen
laadunvarmistusjärjestelmien
auditointi

Auditointikäsikirja vuosille 2005–2007

KORKEAKOULUJEN
ARVIointINEUVOSTON
JULKAISUJA

4:2005

ISBN 952-206-017-8 (painettu)

ISBN 952-206-018-6 (pdf)

ISSN 1457-3121

Julkaisija: Korkeakoulujen arviointineuvosto

Kansi: Juha Ilonen

Layout: Pikseri Julkaisupalvelut

Tammer-Paino Oy

Tampere 2005

Esipuhe

Korkeakoulutuksen laadunvarmistus on määritelty yhdeksi keskeisimmistä kehittämiskohteista muodostettaessa eurooppalaista korkeakoulutusalueita vuoteen 2010 mennessä. Euroopan maissa on kehitetty erilaisia kansallisia ratkaisuja, joilla arvioidaan ja osoitetaan tutkintojen laatua Bolognan tavoitteiden suunnassa.

Korkeakoulujen arviointineuvosto (KKA) on opetusministeriötä ja korkeakouluja kuultuaan käynnistänyt hankkeen, jonka tarkoituksena on auditoida korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmiä ja näin tukea korkeakouluja laadunvarmistuksen kehittämässä. Auditoinnin tavoitteena on varmistaa, että korkeakoululla on toiminnan jatkuvaa kehittämistä tukeva laadunvarmistusjärjestelmä, joka toimii tavoitteidensa mukaisesti, saa aikaan kehittämistoimenpiteitä ja on kansainvälisesti luotettava.

Auditointitoiminnan lisäksi Korkeakoulujen arviointineuvosto levittää aiheita koskevaa informaatiota, järjestää yhteistyössä korkeakoulujen kanssa laadunvarmistusjärjestelmien auditointia käsitteleviä seminaareja ja auditointien koulutusta.

Berliinin opetusministerikokous 2003 antoi eurooppalaisten arviointiorganisaatioiden verkostolle ENQAlle ja eurooppalaisille korkeakoulujen ja korkeakouluopiskelijoiden yhteistyöelimille mandaatin valmistella Bergenin opetusministerikokoukselle toukokuussa 2005 laadunvarmistuksen eurooppalaiset periaatteet ja suositukset. Ministerikokoukselle tehty ehdotus sisältää ehdotuksia eurooppalaisesta yhteistyöstä, kansallisten laadunvarmistusorganisaatioiden toimintaperiaatteista, korkeakoulujen laadunvarmistuksen auditoinnin tai vastaavan menettelytavan hyvistä käytänteistä sekä niistä yleisistä periaatteista ja suosituksista, joita korkeakoulujen laadunvarmistuksen tulee täyttää.

Laadunvarmistusjärjestelmien kehittäminen ja niiden auditointi on korkeakoulujen oman edun mukaista. Laadunvarmistus on osa korkeakoulun johtamista, strategiatyötä ja sisäistä tulosohjausta. Laadunvarmistus tuottaa koulutuksen ja tutkintojen laatuun liittyvää tietoa, josta hyötyvät niin potentiaaliset koulutukseen hakijat, korkeakoulujen henkilöstö ja opiskelijat kuin myös ympäröivä yhteiskunta, veronmaksajat ja työnantajat. Toimiva laadunvarmistus, joka sisältää sekä laadun hallinnan että laadun kehittämisen, parantaa osaltaan opiskelijoiden oikeusturvaa ja mahdollisuuksia osallistua koulutuksen kehittämiseen. Myös kansallisten sekä kansainvälisten yhteistyökumppaneiden vakuuttaminen koulutuksen laadusta helpottuu ja koulutuksen vetovoima lisääntyy, kun korkeakoulun toiminta ja laadunvarmistusmenettelyt kuvataan ja kun niitä arvioidaan systemaattisesti.

Tässä käsikirjassa esitetty auditointimalli on kehitetty yhteistyössä korkeakoulujen ja opiskelijoiden edustajien kanssa pitäen lähtökohtana Suomessa hyväksi todettua kehittävän arvioinnin lähestymistapaa. Auditoinnin suunnittelussa on hyödynnetty myös edellä mainittuja ENQAn kehittämiä korkeakoulujen laadunvarmistuksen periaatteita ja suosituksia.

Korkeakoulujen arviointineuvosto toteutti keväällä 2005 auditoinnin pilottivaiheen, jonka yhteydessä kerättyä palautetta on käytetty hyväksi auditointikäsikirjan ja auditointimenettelyn kehittämisessä. Auditointihankkeiden toteutusta jatketaan korkeakoulujen ilmoittautumisten ja arviointineuvoston resurssien mukaisesti. Tämä auditointikäsikirja on voimassa vuoden 2007 loppuun asti, ellei Korkeakoulujen arviointineuvosto toisin päättä.

Ossi V. Lindqvist

Korkeakoulujen arviointineuvosto, puheenjohtaja

Sisällys

1	Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditoinnin tausta	6
1.1	Eurooppalainen kehitys	6
1.2	Suomen toimintalinja	9
2	Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointi	12
2.1	Lähtökohdat	12
2.2	Tavoitteet	13
2.3	Auditoinnin kohteet ja kriteerit	14
3	Auditointiprosessi	16
3.1	Korkeakoulun ilmoittautuminen auditointiin	16
3.2	Auditointisopimus	16
3.3	Auditointiaineiston kokoaminen	17
3.4	Auditointivierailua valmisteleva tapaaminen	18
3.5	Auditointivierailu	19
3.6	Auditointiryhmä	19
	3.6.1 Auditointiryhmän kokoonpano ja auditointikriteerit	19
	3.6.2 Auditointiryhmän esteellisyys	20
	3.6.3 Auditointiryhmän rekrytointi	20
	3.6.4 Auditointiryhmän perehdytys ja koulutus	20
	3.6.5 Auditointiryhmän toimintaperiaatteet ja eettiset ohjeet	21
	3.6.6 Auditointiryhmän palkkiot	21
3.7	Auditointiraportti	21
3.8	Tulosten julkistus ja palautekeskustelu	22
4	Auditoinnin johtopäätökset ja seuraamukset	23
5	Auditointimallin kehittäminen	24
Liitteet		
1:	Korkeakoulujen laadunvarmistus Suomessa	25
2:	Auditoinnissa käytettävät kriteerit	28
3:	Auditointiin liittyviä käsitteitä	32
4:	Auditointiprosessin vaiheet ja aikataulu	35
5:	Esimerkki auditointivierailun ohjelmasta	37

1 Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditoinnin tausta

1.1 Eurooppalainen kehitys

Kansainvälinen kehitys ja etenkin Bolognan prosessi ovat luoneet uusia haasteita korkeakoulutuksen kehittämiseksi. Eurooppalainen korkeakoulutusalue joutuu kilpailemaan globaaleilla markkinoilla. Kilpailu ja kansallisten rajojen ylittyminen ovat johtaneet siihen, että luottamus oman kansallisen korkeakoulutuksen yhtenäiseen tasoon ei enää riitä, vaan jokaisen maan tarjoaman korkeakoulutuksen on oltava ymmärrettävä ja luottamusta herättävä myös kansainvälisesti. Erityisesti opiskelijoiden ja työvoiman liikkuvuus lisäävät tarvetta osoittaa koulutuksen ja tutkintojen laatu kansainvälisesti.

Bolognassa vuonna 1999 kokoontuneet Euroopan opetusministerit asettivat tavoitteeksi luoda Euroopan korkeakoulutusalue (EHEA) vuoteen 2010 mennessä. Suomi on nykyisten 44 muun Bologna-maan kanssa mukana tässä prosessissa. Berliinissä vuonna 2003 järjestetyssä Bolognan prosessin toisessa seurantakokouksessa asetettiin kehittämisen välitavoitteet vuoteen 2005. Yksi keskeisistä kehittämisalueista on korkeakoulutuksen laadunvarmistus. Euroopan opetusministerien mukaan korkeakoulutuksen *kansallisiin laadunvarmistusjärjestelmiin* tulisi vuonna 2005 kuulua:

- asianosaisten elinten ja laitosten välinen vastuunjako;
- koulutusohjelmien tai korkeakoulujen arviointi, mukaan lukien sisäinen arviointi, ulkoinen arviointi, opiskelijoiden osallistuminen arviointiin, sekä tulosten julkistaminen;
- akkreditointi-, sertifiointi- tai muu vastaava järjestelmä;
- osallistuminen kansainväliseen toimintaan, yhteistyöhön ja verkostoihin.¹

Useimmat Euroopan maat ovat kehittäneet kansallisen laadunvarmistusjärjestelmän. Korkeakoulujärjestelmän luonteesta, lainsäädännöstä ja ohjausmekani-

¹ Berliinin kommunikea 2003. Alkuperäinen englanninkielinen teksti nähtävillä osoitteessa www.minedu.fi/opm/koulutus/yliopistokoulutus/bologna/berliinikommunikea_en.pdf

nismeista riippuu se, miten kansallinen laadunvarmistus on organisoitu osana maan korkeakoulujärjestelmää. Eri maiden ratkaisut ovat jaoteltavissa kolmeen eri luokkaan: auditoidut maat, akkreditoivat maat ja näiden yhdistelmän tai jonkin muun ratkaisun valinneet maat. Tämän käsikirjan laadintavaiheessa auditoiduista maista ovat mm. Englanti, Irlanti, Ranska ja Skotlanti.² Näissä maissa auditointimenettelylle on annettu erilaisia nimiä: institutional audit, quality audit, evaluation of quality assurance systems tai enhancement-led institutional review. Osa näistä maista on rajannut auditoinnit koskemaan koulutuksen ja tutkintojen laadunvarmistusta, kun taas osa auditoi koko korkeakoulun toiminnan kattavaa laadunvarmistusta.

Akkreditoivia maita ovat mm. Hollanti ja Saksa, joissa on hiljattain aloitettu koulutusohjelmien akkreditointi. Alkuvaiheessa akkreditoidaan uudet perustettavat koulutusohjelmat ja myöhemmin akkreditoinnit on suunniteltu laajennettavan kattamaan kaikki koulutusohjelmat. Auditoinnin ja akkreditoinnin yhdistelmää käytetään mm. Norjassa ja Sveitsissä. Muuta lähestymistapaa edustavat mm. Tanska ja Ruotsi, joissa on arvioitu systemaattisesti kaikki koulutusohjelmat tasaisin väliajoin³. Yhteistä kaikille tässä mainituille Euroopan maille on, että kansallisia arviointijärjestelmiä on uudistettu 2000-luvun taitteessa.

Korkeakoulujen eurooppalaista arviointiyhteistyötä koordinoi European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA), jolle annettiin Berliinin opetusministerikokouksessa tehtäväksi kehittää laadunvarmistuksen eurooppalaisen käytännön suuntaviivat ja toimintaperiaatteet. Työryhmässä olivat mukana myös EUA:n (European University Association), EURASHE:n (European Association of Institutions in Higher Education) ja ESIB:n (National Unions of Students in Europe) edustajat. ENQAn työryhmän esittämiä suuntaviivoja on otettu huomioon auditoinnin pilottivaiheen suunnittelussa ja toteutuksessa Suomessa. Työryhmän ehdotukset voidaan jakaa kolmeen osaan: (1) eurooppalaiset periaatteet ja suositukset korkeakoulun sisäiselle laadunvarmistukselle, (2) eurooppalaiset periaatteet ja suositukset korkeakoulujen ulkoiselle laadunvarmistusmenettelylle, sekä (3) eurooppalaiset periaatteet ja suositukset ulkoisesta laadunvarmistuksesta vastaavien kansallisten ja alueellisten arviointielinten toiminnalle (kuten Korkeakoulujen arviointineuvosto Suomessa). Näistä tämän käsikirjan kannalta merkittävimmän

² Euroopan ulkopuolella korkeakoulujen laadunvarmistusta auditoidut mm. Australia, Uusi-Seelanti, Hongkong ja Etelä-Afrikka.

³ Eri maiden arviointi- ja auditointimalleihin voi tutustua ENQA:n sivujen kautta osoitteessa: www.enqa.net/files/procedures.pdf.

osan muodostavat korkeakoulun sisäiselle laadunvarmistukselle esitettävät periaatteet ja suositukset.⁴

ENQAn työryhmä on määritellyt korkeakoulujen sisäiselle laadunvarmistukselle asetettavat periaatteet seuraavasti (epävirallinen suomennos):

1. Korkeakouluilla tulee olla laatu politiikka sekä toimivat menettelytavat koulutuksen laadun varmistamiseksi. Korkeakoulujen tulee myös olla sitoutuneita kehittämään kulttuuria, jossa laatu ja laadunvarmistus on keskeisellä sijalla. Tämän saavuttamiseksi korkeakoulujen tulee kehittää ja ottaa käyttöön laadun jatkuvan parantamisen strategia. Strategian, politiikan ja menettelytapojen tulee olla virallisia ja niiden tulla olla julkisesti saatavilla. Niihin tulee sisältyä myös opiskelijoiden ja sidosryhmien roolit. Suosituksena on, että korkeakoulujen laatu politiikkaan tulisi sisältyä ainakin
 - opetuksen ja tutkimuksen välisen suhteen määrittely;
 - strategia/keinot, joilla saavutetaan tavoitteeksi asetettu laatu;
 - laadunvarmistusjärjestelmän organisointi;
 - koulutusyksikköjen, muiden organisaatioyksikköjen ja henkilöiden vastuiden määrittely laadunvarmistuksessa;
 - opiskelijoiden osallistuminen laadunvarmistukseen;
 - laatu politiikan toteuttamisen, seurannan ja tarkistamisen menettelytavat.
2. Korkeakouluilla tulee olla viralliset menettelytavat koulutusohjelmien ja tutkintojen jatkuvaa kehittämistä varten.
3. Opiskelija-arvioinnissa tulee käyttää julkisia kriteerejä, ohjeita ja menettelytapoja johdonmukaisesti.
4. Korkeakouluilla tulee olla menettelytavat, joilla voidaan varmistua opetushenkilöstön muodollisesta ja ammatillisesta pätevyydestä. Menettelytapoja koskeva tieto tulee olla ulkoisten arvioijien käytettävissä.
5. Korkeakoulujen tulee varmistaa, että opiskelijoiden oppimisen tukemisen voimavarat ovat riittävät ja tarkoituksenmukaiset jokaisessa koulutusohjelmassa.
6. Korkeakoulujen tulee kerätä, analysoida ja käyttää asiaankuuluvaa tietoa tehokasta koulutuksen ja muun toiminnan johtamista varten.
7. Korkeakoulujen tulee julkistaa säännöllisesti ajantasaisia, puolueetonta ja objektiivista määrällistä ja laadullista tietoa tarjoamastaan koulutuksesta ja tutkinnoista.

⁴ Eurooppalaisia laadunvarmistuksen periaatteita ja suosituksia koskeva asiakirja “Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area” on saatavilla osoitteessa <http://www.enqa.net/files/BergenReport210205.pdf>.

Näissä suosituksissa laadunvarmistuksen kohteena on ensisijaisesti koulutus, johon liittyen myös muita, lähinnä opetuksen ja opiskelun tukitoimintoja, otetaan huomioon. Tutkimuksen rooli näkyy tutkimuksen ja opetuksen välisenä yhteytenä.

ENQAn työryhmä esittää, että ulkoinen laadunvarmistus (esimerkiksi auditointi) kohdistuu korkeakoulun sisäisen laadunvarmistusmenettelyjen vaikuttavuuteen (effectiveness). Lisäksi vaaditaan, että ulkoisen laadunvarmistuksen päämäärät tulee määrittellä ennen arviointiprosessia ja julkistaa yhdessä käytettävien menettelytapojen kuvausten kanssa. Ulkoisen laadunvarmistuksen tulosten perusteella tehtävien johtopäätösten tulee perustua eksplisiittisesti julkistettuihin kriteereihin. Ulkoinen laadunvarmistus tulee olla suunniteltu siten, että menettelyt vastaavat ulkoiselle laadunvarmistukselle asetettuja tavoitteita. Myös selkeää raportointia, korkeakoululle laadittujen suositusten toteutumisen seuranta, ulkoisen laadunvarmistuksen toteuttamista määräajoin sekä auditointeja koskevien yhteenvetoraporttien tekemistä suositellaan.

ENQAn työryhmä on laatinut myös arviointiyksiköiden asemaa, voimavaroja ja toimintaa koskevat eurooppalaiset standardit. Korkeakoulujen arviointineuvosto tulee käyttämään niitä oman toimintansa kehittämisessä osana kansallista ja eurooppalaista arvioinnin viitekehystä.

Bergenissä keväällä 2005 järjestetyssä Bologna-prosessin seurantokokouksessa opetusministerit päättivät ottaa käyttöön ENQA:n laatimat periaatteet ja suositukset korkeakoulutuksen laadunvarmistukselle.

1.2 Suomen toimintalinja

Suomen vastauksia Berliinin kommunikossa esitettyihin tavoitteisiin pohti opetusministeriön asettama työryhmä⁵, jossa olivat edustettuina korkeakoulut, niiden opiskelijat, opetusministeriö ja Korkeakoulujen arviointineuvosto.

Työryhmä totesi, että Berliinin kommunikoon edellyttämistä kansallisen laadunvarmistuksen osista suomalaisen korkeakoulutuksen laadunvarmistusjärjestelmä täyttää vaatimukset eri elinten ja laitosten vastuunjaosta, korkeakoulujen ja koulutusohjelmien arvioinnista, opiskelijoiden osallistumisesta sekä kansainväliseen yhteistyöhön osallistumisesta. Sen sijaan Suomessa ei ole ollut

⁵ OPM 2004. Korkeakoulutuksen laadunvarmistus. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:6. Helsinki:Yliopistopaino. [Raportti saatavilla osoitteessa www.minedu.fi/julkaisut/koulutus/2004/tr06/tr06.pdf]

korkeakoulujen laadunvarmistusmenettelynä laajassa kansallisessa käytössä akkreditointia, sertifiointia tai selvästi osoitettavissa olevaa muuta järjestelmää⁶.

Laadunvarmistustyöryhmä esitti keväällä 2004, että yliopistot ja ammattikorkeakoulut kehittävät koko korkeakoulun toiminnan kattavat laadunvarmistusjärjestelmät, joita Korkeakoulujen arviointineuvosto arvioi säännöllisesti⁷. Lisäksi työryhmä ehdotti kansallisen korkeakoulutuksen laadunvarmistusjärjestelmän selkiyttämistä siten, että 1. korkeakoulut vastaavat omasta laadunvarmistuksestaan, 2. opetusministeriölle kuuluu kriteerien ja arviointimenettelyn laadinta uuden koulutuksen käynnistämiseksi ja vanhan lakkauttamiseksi ja olemassa olevan koulutuksen arvioinnille erityistapauksissa ja 3. Korkeakoulujen arviointineuvostolle kuuluvat korkeakoulujen koulutuksen ja toiminnan laadun arvioinnit. Tarkempi kuvaus työryhmän esitysten perusteella syntyvästä kansallisesta korkeakoulutuksen laadunvarmistusjärjestelmästä on liitteenä 1.

Työryhmä esitti, että Suomessa otetaan käyttöön käsitteet 'laadunvarmistus' ja 'laadunvarmistusjärjestelmä'. Suomalaisessa korkeakoulujen arviointikäsitteistössä käsitettä laadunvarmistusjärjestelmä voidaan käyttää kahdessa merkityksessä: sillä voidaan tarkoittaa yksittäisen korkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmää tai kansallista korkeakoulutuksen laadunvarmistusjärjestelmää. Korkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmällä tarkoitetaan laadunvarmistuksen organisaatiosta, vastuunjaosta, menettelytavoista, prosesseista ja resursseista muodostuvaa kokonaisuutta. Kansallisella laadunvarmistusjärjestelmällä tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu korkeakoulujen, Korkeakoulujen arviointineuvoston ja opetusministeriön menettelytavoista ja prosesseista sekä lainsäädännöstä korkeakoulutuksen laadun varmistamiseksi.

Käsite 'laadunvarmistusjärjestelmä' perustuu eurooppalaisessa laadunarviointikeskustelussa vakiintuneeseen englanninkieliseen käsitteeseen 'quality assurance system', joka sisältää laadunhallinnan (quality management) ja laadun kehittämisen (quality improvement/enhancement). Suomen kielessä laadunvarmistuksen käyttö kattokäsitteenä ei ole kuitenkaan yksiselitteinen, vaan esimerkiksi ISO-standardin mukaan laadunhallinta on kattokäsite, joka kattaa

⁶ Akkreditointiin rinnastettavaa arviointimenetelmää on järjestelmätasolla kuitenkin käytetty Korkeakoulujen arviointineuvoston toteuttamissa ammattikorkeakoulujen toimilupa-arvioinneissa vuosina 1997–1999 ja korkeakoulujen erikoistumisopintojen vapaaehtoisuuteen perustuvassa koulutusohjelmataso arvioinneissa alkaen vuodesta 1999.

⁷ Työryhmä päätyi tähän esitykseen, koska se katsoi auditoinnin laadunvarmistusmenettelynä tukevan korkeakoulujen riippumattomuutta ja niiden erilaisuutta. Lisäksi se piti auditointia arviointityökaluna, johon liittyy luottamus korkeakouluihin (vrt. mm. Woodhouse, D. 2003. Quality Improvement through Quality Audit. Quality in Higher Education, Vol. 9, No. 2, July 2003, 133–139).

laadunvarmistuksen ja kehittämisen. Korkeakoulujen arviointineuvosto ei voi kuitenkaan sitoutua minkään yksittäisen arviointimallin (esim. ISO, EFQM tai BSC) käsitteisiin, vaan sen lähtökohtana ovat kansainvälisten arviointiorganisaatioiden yleisesti käyttämät ja hyväksymät käsitteet. Näistä arviointineuvosto on soveltaen kehittänyt korkeakoulujen auditoinnissa käytettävät käsitteet (ks. liite 2). Tämän lisäksi kukin korkeakoulu joutuu käytännössä kehittämään omat tulkintansa näistä käsitteistä toiminta- ja laatuksulttuurinsa mukaisesti.

Edellä mainittu opetusministeriön työryhmän muistio oli laajalla lausuntokierroksella korkeakouluissa sekä koulutuksen ja korkeakoulupolitiikan keskeisillä yhteistyötahoilla. Lausuntokierros osoitti, että korkeakoulut ja muut sidosryhmät pitivät ehdotuksia kannatettavina ja toteuttamiskelpoisina.

Korkeakoulujen arviointineuvosto asetti keväällä 2004 auditoinnin suunnittelua varten asiantuntijaryhmän ja antoi sille tehtäväksi laatia auditointikäsi-
kirja, joka sisältää auditoinnin tavoitteet ja kohteet sekä käytettävät menetelmät, arviointiperusteet, auditointiin hakeutumisen periaatteet ja auditoinnin seuraamusmenettelyt. Asiantuntijaryhmässä ovat olleet edustettuina korkeakoulut, opiskelijat ja työelämä ja siihen on osallistunut myös Korkeakoulujen arviointineuvoston sihteeristöä. Lisäksi korkeakoulujen ja opiskelijoiden edustajilta on kerätty auditointimallista arviointineuvoston järjestämien seminaarien yhteydessä palautetta, jota on käytetty hyväksi auditointikäsi-
kirjan ja auditointimenettelyn kehittämisessä.

2 Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointi

2.1 Lähtökohdat

Korkeakoulujen laadunvarmistuksella tarkoitetaan niitä menettelytapoja, prosesseja tai järjestelmiä, joiden avulla korkeakoulu ylläpitää ja kehittää koulutuksen ja muun toiminnan laatua. Auditoinnilla tarkoitetaan korkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmään kohdistuvaa riippumatonta ulkoista arviointia.

Päävastuu laadunvarmistuksesta on korkeakoululla itsellään. Korkeakoulun laadunvarmistuksen tulee kattaa koko toiminta. Kukin korkeakoulu päättää laadunvarmistusjärjestelmänsä tavoitteista, rakenteesta, toimintaperiaatteista, käytettävistä menetelmistä ja laadunvarmistuksen kehittämisestä. Korkeakoulujen nykyisiä laadunvarmistusjärjestelmiä ei haluta yhdenmukaistaa minkään tietyn mallin mukaiseksi. Vuorovaikutus korkeakoulujen kesken sen sijaan on hyödyllistä tässäkin asiassa. Laadun varmistaminen ja vertailu on myös korkeakoulujen laajenevan kansainvälisen vuorovaikutuksen ydinaluetta.

Auditointi kohdistuu kahdelle tasolle: korkeakoulun laadunvarmistuksen kokonaisuuteen ja korkeakoulun perustehtävien laadunvarmistukseen, jossa painotetaan tutkintotavoitteisen koulutuksen laadunvarmistusta vastaavalla tavalla kuin eurooppalaisessa korkeakoulujen laadunvarmistuksessa.

Auditoinnissa selvitetään, mitä laadullisia tavoitteita korkeakoulu on toiminnalleen asettanut ja arvioidaan, millaisilla prosesseilla ja menettelytavoilla korkeakoulu ylläpitää ja kehittää koulutuksen ja muun toiminnan laatua, toimiiko laadunvarmistus korkeakoulussa tarkoitettulla tavalla, tuottaako laadunvarmistusjärjestelmä toiminnan kehittämisen kannalta tarkoituksenmukaista tietoa ja johtaako se vaikuttaviin, laatua parantaviin kehittämistoimenpiteisiin. Korkeakoululta edellytetään dokumentaatiota ja näyttöjä laadunvarmistusjärjestelmän toimivuudesta. Auditoinnissa ei oteta kantaa korkeakoulun päämääriin tai laadunvarmistusjärjestelmän tavoitteisiin, eikä toiminnan sisältöön tai tuloksiin sinänsä. Tulosten arviointi kuuluu korkeakouluille itselleen ja tietyiltä osin opetusministeriön tavoite- ja tulosohjauksen piiriin.

2.2 Tavoitteet

Korkeakoulujen arviointineuvoston järjestämien auditointien kansallisena tavoitteena on tukea korkeakoulujen laatutyötä ja toiminnan laadun parantamista. Auditointiprosessit ja julkinen raportointi korkeakoulujen laatujärjestelmistä lisäävät laadunvarmistusta koskevaa keskustelua sekä korkeakoulujen ja niiden intressiryhmien välistä vuorovaikutusta. Tavoitteena myös on, että auditoinnit kokoavat ja välittävät laadunvarmistuksen hyviä käytänteitä ja edistävät niiden leviämistä korkeakoululaitoksessa.

Eurooppalaisessa laadunvarmistuksen kehitystyössä on useita tärkeitä lähtökohtia, jotka heijastuvat kansalliseen laadunvarmistusjärjestelmään. Keskeisiä lähtökohtia ovat opiskelijoiden aito intressi korkeakoulutuksen hyvään laatuun sekä korkeakoulujen autonomia, johon toisaalta kuuluu myös yhteiskunnallisen vastuun tunnustaminen ja tunnistaminen korkeakouluissa.

Autonomian periaatteeseen kuuluu, että laadunvarmistuksen toteuttaminen perustuu vertaisarvioinnin periaatteelle. Siinä korkeakoulut ottavat keskeisen asiantuntijavastuun myös laadunvarmistuksen kansallisen tason arvioinneissa.

Laadunvarmistuksen auditoinnin lähtökohtana on kehittävä arviointi, jolla on jo vahva perinne suomalaisessa arviointikäytännössä. Tavoitteena on, että Korkeakoulujen arviointineuvoston toteuttama auditointi toimii osana yksittäisen korkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmää. Auditointi pyritään toteuttamaan siten, että se aiheuttaa korkeakoululle mahdollisimman vähän lisätyötä.

Korkeakoulujen arviointineuvoston toteuttaman korkeakoulukohtaisen auditoinnin tavoitteena on:

- arvioida, miten korkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmä toimii laadunhallinnan ja kehittämisen välineenä:
 - tukeeko korkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmä kansallisten korkeakoulupoliittisten ja korkeakoulun asettamien tavoitteiden saavuttamista
 - tuottaako korkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmä toiminnan kehittämisen kannalta tarkoituksenmukaista tietoa ja johtaako se kehittämistoimenpiteisiin
- arvioida laadunvarmistusjärjestelmää suhteessa auditointikriteereihin, tuoda esiin vahvuuksia ja hyviä käytänteitä, antaa kehittämissuosituksia laadunvarmistuksen kehittämiseksi ja tehdä päätös Korkeakoulujen arviointineuvostossa siitä, läpäiseekö korkeakoulu auditoinnin vai edellyttääkö laadunvarmistusjärjestelmä myöhemmin tehtävää uusinta-auditointia.

2.3 Auditoinnin kohteet ja kriteerit

Auditointi kohdistuu kahdelle tasolle: korkeakoulun laadunvarmistuksen kokonaisuuteen ja korkeakoulun perustehtävien laadunvarmistukseen. Auditoinnin kohteena on korkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmä, jonka kukin korkeakoulu on kehittänyt omista lähtökohdistaan ja tavoitteidensa mukaisesti. Auditoinnissa arvioidaan laadunvarmistusjärjestelmän kattavuutta, toimivuutta, avoimuutta ja viestivyyttä, vaikuttavuutta sekä sitä, miten korkeakoulu seuraa, arvioi ja kehittää laadunvarmistusjärjestelmäänsä.

Auditoinnin kohteina ovat:

1. Laadunvarmistusjärjestelmän tavoitteet, kokonaisrakenne ja osa-alueiden väliset yhteydet
2. Laadunvarmistusjärjestelmään liittyvä dokumentaatio, johon sisältyy laadunvarmistuspolitiikan, toimintojen, toimijoiden ja vastuiden määrittely
3. Perustehtävien sekä tuki- ja palvelutoimintojen laadunvarmistuksen kattavuus
 - a) Tutkintotavoitteinen koulutus⁸
 - b) Tutkimus / tutkimus- ja kehitystyö
 - c) Yhteiskunnallinen vuorovaikutus, vaikuttavuus ja aluekehitystyö⁹
 - d) Tuki- ja palvelutoiminnot (mm. kirjasto- ja tietopalvelu, ura- ja rekrytointipalvelut sekä kansainväliset palvelut)
 - e) Henkilöstön kehittäminen
4. Korkeakoulun henkilökunnan, opiskelijoiden ja ulkoisten sidosryhmien osallistuminen laadunvarmistukseen
5. Laadunvarmistusjärjestelmän kytkeytyminen johtamiseen ja toiminnanohjaukseen
6. Laadunvarmistusjärjestelmän tuottaman tiedon tarkoituksenmukaisuus ja saatavuus korkeakoulun sisällä
7. Laadunvarmistusjärjestelmän tuottaman tiedon tarkoituksenmukaisuus ja saatavuus korkeakoulun ulkoisten sidosryhmien näkökulmasta
8. Laadunvarmistuksen menettelytapojen ja rakenteiden toimivuus ja vaikuttavuus toiminnan kehittämiseen

⁸ Tutkintotavoitteisella koulutuksella tarkoitetaan ensimmäisen, toisen ja kolmannen syklin tutkintoihin johtavaa koulutusta. Ensimmäisen syklin tutkintoihin kuuluvat alemmat korkeakoulututkinnot ja ammattikorkeakoulututkinnot, toisen syklin tutkintoihin ylempät korkeakoulututkinnot sekä ylempät ammattikorkeakoulututkinnot. Kolmannen syklin tutkijakoulutuksen tutkintoja ovat jatkotutkintoina suoritettavat lisensiaatintutkinnot ja tohtorintutkinnot.

⁹ Yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja aluekehitystyö sisältävät tässä myös täydennyskoulutuksen (ml. erikoistumisopinnot) sekä avoimen yliopisto- ja ammattikorkeakouluopetuksen.

9. Laadunvarmistusjärjestelmän tuottaman tiedon hyödyntäminen koulutuksen ja muun toiminnan laadunhallinnan ja kehittämisen välineenä
10. Laadunvarmistusjärjestelmän toiminnan seuranta, arviointi ja jatkuva kehittäminen.

Kriteerit

Laadunvarmistusjärjestelmän auditoinnissa käytetään kriteeristöä, joka on skaalattu neljälle eri laadunvarmistusjärjestelmän kehitysvaiheelle. Kriteeristö sisältää puuttuvan, alkavan, kehittyvän ja edistyneen laadunvarmistuksen luonnehinnat kaikista auditoinnin kohteista (ks. kriteeristö liitteessä 2).

3 Auditointiprosessi

Korkeakoulukohtainen auditointiprosessi sisältää seuraavat vaiheet:

1. korkeakoulun ilmoittautuminen auditointiin
2. auditointisopimus korkeakoulun ja KKA:n kesken
3. korkeakoulun toteuttama auditointiaineiston kokoaminen
4. auditointivierailua valmisteleva tapaaminen
5. auditointiryhmän vierailu korkeakoulussa
6. auditointiraportti
7. tulosten julkistus ja palautekeskustelu.

Auditointiprosessin vaiheita ja aikataulua kuvaava kaavio on liitteenä 4.

3.1 Korkeakoulun ilmoittautuminen auditointiin

Korkeakoulujen arviointineuvosto toteuttaa vuosittain 4–8 auditointia korkeakoulujen ilmoittautumisten perusteella ja resurssiensa puitteissa. Tavoitteena on yhdessä korkeakoulujen kanssa rakentaa auditointien kokonaisu aikataulu, josta kaikki osapuolet saavat tiedon hyvissä ajoin ennen omaa auditointiaan.

3.2 Auditointisopimus

Korkeakoulujen arviointineuvosto tekee korkeakoulun kanssa laadunvarmistusjärjestelmän auditointia koskevan sopimuksen, joka kattaa seuraavat asiat:

- auditoinnin toteutustapa
- auditointiprosessin aikataulu
- auditointiryhmän kotimaisuus / kansainvälisyys ja auditoinnissa käytettävä kieli
- auditointivierailun kesto (2–3 päivää korkeakoulun koosta riippuen)
- auditointikustannusten jakautuminen
- sitoutuminen mahdolliseen uusinta-auditointiin.

3.3 Auditointiaineiston kokoaminen

Auditointiprosessiin osallistuva korkeakoulu kokoaa laadunvarmistusjärjestelmästä auditointiaineiston, jonka tarkoituksena on tarjota auditointiryhmälle riittävä tietoperusta ja näyttöjä laadunvarmistusjärjestelmän ja perustehtävien laadunvarmistuksen kattavuuden, toimivuuden, vaikuttavuuden sekä avoimuuden ja viestivyyden arviointia varten. Korkeakoulun tulee koota auditointiaineisto siten, että sen avulla arvioitsijoiden on mahdollisuus saada kuva korkeakoulun organisaatiosta, laadunvarmistusjärjestelmästä, sen suhteesta toiminnan ohjausjärjestelmään sekä näyttöjä laadunvarmistusjärjestelmän toimivuudesta.

Auditointiaineiston tulee sisältää seuraavat dokumentit:

- auditoinnin perusaineistot ja
- korkeakoulun valitsemat näytöt ja näytteet laadunvarmistusjärjestelmän toimivuudesta.

Auditointiaineistojen kieli noudattaa auditointihankkeen kieltä. Ruotsinkieliset korkeakoulut toimittavat aineistot ruotsinkielisinä. Ne korkeakoulut, joiden kanssa on sovittu kansainvälisestä auditoinnista, toimittavat aineistot englanninkielisinä.

Auditointiaineisto kootaan pääosin olemassa olevasta aineistosta. Korkeakoulu voi organisoida auditointiaineiston kokoamisen valitsemallaan tavalla. Auditointiaineiston valmisteluprosessin on tarkoitus tukea korkeakouluja laadun hallinnassa ja kehittämisessä.

1. Auditoinnin perusaineistot

- kuva tai lyhyt sanallinen kuvaus korkeakoulun organisaatiosta sekä opiskelijoiden ja henkilökunnan määrästä (yksi sivu)
- kuva tai tiivistetty sanallinen kuvaus laadunvarmistusjärjestelmästä (enintään 3 sivua)
- korkeakoulun yhteinen laatukäsikirja tai muu laatudokumentti kokonaisuudessaan
- laadunvarmistusjärjestelmän kehityshistorian kuvaus (yksi sivu)
- kuva tai lyhyt sanallinen kuvaus laadunvarmistusjärjestelmän kytkeytymisestä toiminnan ohjausjärjestelmään (yksi sivu)
- korkeakoulun oma SWOT-analyysi laadunvarmistusjärjestelmän vahvuuksista, heikkouksista, mahdollisuuksista ja uhkista (yksi sivu)
- korkeakoulun yhteenveto laadunvarmistusjärjestelmän osoittamista keskeisistä kehittämiskohteista ja suunnitelluista toimenpiteistä (yksi sivu).

2. Korkeakoulun valitsemat näytöt ja näyttteet laadunvarmistusjärjestelmän toimivuudesta

Korkeakoulun tulee sisällyttää auditointiaineistoon näytteitä ja näyttöjä laadunvarmistusjärjestelmän toimivuudesta siten, että jokaisesta 10 auditointikohteesta¹⁰ on jokin näyte tai näyttö. Aineistosta tulee käydä ilmi, mikä näyttö liittyy mihinkin auditointikohteeseen.

Näytöt ja näyttteet voivat olla

- näytteitä arviointi- ja palautemenettelyistä tai mittareista, joilla korkeakoulu seuraa tutkintoon johtavan koulutuksen sekä muun toimintansa laatua
- näytteitä arviointien tai mittareiden tuottamista tuloksista ja niiden hyödyntämisestä toiminnan kehittämisessä
- näyttöjä laadunvarmistusjärjestelmän kehittämisestä ja sen tulosten viestinnästä korkeakoulun sisällä ja sen ulkopuolisille sidosryhmille
- näyttöjä laadunvarmistusjärjestelmän vaikuttavuudesta koulutuksen ja muun toiminnan kehittämiseen.

Korkeakoulun tulee toimittaa auditointiaineisto Korkeakoulujen arviointineuvostoon kymmenenä (10) kappaleena noin neljä viikkoa ennen auditointivierailua.

Näiden aineistojen lisäksi auditointiryhmällä on mahdollisuus pyytää korkeakoululta tarpeellisenä pitämiään lisäaineistoja ennen auditointivierailua.

Korkeakoulua pyydetään myös järjestämään auditointiryhmän jäsenille mahdollisuus tutustua laadunvarmistuksen kannalta keskeisiin sähköisiin aineistoihin.

3.4 Auditointivierailua valmisteleva tapaaminen

Noin kolme viikkoa ennen auditointivierailua auditointiryhmän puheenjohtaja ja auditoinnin koordinaattorina toimiva Korkeakoulujen arviointineuvoston projektisuunnittelija vierailevat korkeakoulussa. Vierailun tarkoituksena on järjestää korkeakoulun henkilöstölle ja opiskelijoille avoin informaatio- ja keskustelutilaisuus, jossa on mahdollisuus keskustella auditoinnin tavoitteista, kohteista ja kriteereistä sekä toteutuksesta.

¹⁰ Auditointikohteet on mainittu edellä luvussa 2.3 sivuilla 14–15.

3.5 Auditointivierailu

Auditointivierailun tavoitteena on todentaa ja täydentää auditointiaineiston perusteella saatua kuvaa korkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmästä. Auditointivierailusta pyritään muodostamaan vuorovaikutteinen tapahtuma, joka tukee korkeakoulun laadunvarmistuksen kehittämistä.

Auditointivierailun kesto on kaksi–kolme päivää. Ensimmäisenä vierailupäivänä haastatellaan korkeakoulun johdon, opetus- ja muiden henkilöstöryhmien, opiskelijoiden ja sidosryhmien edustajia. Ensimmäisenä päivänä huomion kohteena on laadunvarmistusjärjestelmän kokonaisuus.

Toisena vierailupäivänä arvioinnin kohteena on tutkintotavoitteisen koulutuksen ja muun toiminnan laadunvarmistus korkeakoulun eri yksiköissä. Auditointiryhmä voi tehdä tiedekunta- tai yksikkökohtaisia arviointikäyntejä, joilla todennetaan perustehtävien laadunvarmistuksen kattavuutta, toimivuutta, vaikuttavuutta sekä avoimuutta ja viestivyyttä käytännön toiminnan tasolla. Auditointiryhmä valitsee vierailukohteet pääsääntöisesti auditointiaineiston perusteella. Auditointiryhmä voi myös järjestää eri henkilöstöryhmillle yhteisiä keskustelutilaisuuksia perustehtävien laadunvarmistuksen kannalta keskeisistä teemoista.

Tarvittaessa auditointivierailu voidaan organisoida kolmelle päivälle. Auditointivierailu päättyy johdon tapaamiseen.

Auditointivierailulla auditointiryhmä tutustuu haastattelujen ohella laadunvarmistusjärjestelmään liittyvään aineistoon.

Liitteenä 5 on auditointivierailun ohjelman runko, jota voidaan muunnella tarpeen mukaan.

3.6 Auditointiryhmä

3.6.1 Auditointiryhmän kokoonpano ja auditiojakriteerit

Korkeakoulujen arviointineuvosto nimeää auditointiryhmän. Auditointiryhmään nimetään pääsääntöisesti viisi jäsentä, joista kolme edustaa korkeakouluja, yksi opiskelijoita ja yksi korkeakoulujen ulkopuolista työelämää. Auditointiryhmät nimetään siten, että niissä ovat edustettuna molemmat korkeakoulusektorit ja korkeakoulujen eri henkilöstöryhmät (johtaminen ja hallinto, opetus- ja tutkimustyö sekä tukipalvelut).

Auditiojien tulee täyttää seuraavat kriteerit:

1. korkeakoulukentän hyvä tuntemus
2. arviointi-/auditointikokemus
3. laatu-/laadunvarmistusjärjestelmien tuntemus
4. osallistuminen KKA:n järjestämään auditointikoulutukseen.

Ennen auditointiryhmän nimeämistä korkeakouluilla on mahdollisuus kommentoida auditointiryhmän kokoonpanoa.

Korkeakouluilla on mahdollisuus valita auditoinnin toteuttajaksi kansallinen tai kansainvälinen auditointiryhmä. Ulkomaisten auditointiryhmien rooli ja määrä voidaan määrittellä tapauskohtaisesti kunkin auditoinnin yhteydessä.

3.6.2 Auditointiryhmien esteellisyys

Henkilö on esteellinen toimimaan auditointiryhmän jäsenenä siinä tapauksessa, että hän on asianosainen tai luottamus hänen puolueettomuuteensa auditointiin osallistuvan korkeakoulun suhteen vaarantuu. Tällaisia tilanteita voi syntyä silloin, kun henkilö on auditoitavan korkeakoulun palveluksessa tai on toiminut esimerkiksi luottamushenkilönä korkeakoulun päätöksentekokeskuksessa. Auditointiryhmän tulee itse ilmoittaa mahdollisista esteellisyyteensä vaikuttavista näkökohdista Korkeakoulujen arviointineuvostolle.

3.6.3 Auditointiryhmien rekrytointi

Korkeakoulujen arviointineuvosto rekrytoi auditointiryhmien jäsenet pääsääntöisesti korkeakoulujen ja opiskelijajärjestöjen ehdottamista asiantuntijoista. Näiden lisäksi auditointiryhmien rekrytoinnissa voidaan hyödyntää Korkeakoulujen arviointineuvoston ylläpitämää asiantuntijatietokantaa, johon on tallennettu Korkeakoulujen arviointineuvoston toteuttamissa arviointiprojekteissa mukana olleet henkilöt sekä heidän asiantuntijuusalueensa. Rekrytointi edellyttää jäljempänä mainittuun Korkeakoulujen arviointineuvoston perehdyttämiskoulutukseen osallistumista, ellei Korkeakoulujen arviointineuvosto päättä yksittäistapauksessa toisin.

Tavoitteena on, että kukin auditointiryhmän jäsen osallistuu vähintään kahteen auditointihankkeeseen.

3.6.4 Auditointiryhmien perehdytys ja koulutus

Auditointiryhmien jäsenille järjestetään auditointikoulutus, jossa auditointiryhmän jäsenet perehtyvät mm. auditointiprosessin tavoitteisiin, vaiheisiin, auditointiryhmän vastuihin sekä auditoinnissa käytettäviin menetelmiin sekä kansainvälisiin ja kotimaiseen laadunarviointitilanteeseen. Koulutukseen voi osallistua samanaikaisesti 10–20 auditointiryhmän jäsentä. Koulutus on kestoltaan 1,5 työpäivää.

Koulutuksessa perehdytään mm. seuraaviin asioihin:

- korkeakoulujärjestelmä ja korkeakoulupoliittinen tilanne
- kansainvälinen laadunarvioinnin tilanne
- auditoinnin tavoitteet, menetelmät ja kriteerit

- arvioinnin eettiset ja yhteisölliset ulottuvuudet
- auditointiryhmän puheenjohtajan ja jäsenten roolit
- auditointivierailun toteutus
- auditointitekniikat ja -kysymykset
- auditointiaineiston analysointi ja arviointikirjoittaminen.

Ennen auditointivierailua auditointiryhmä järjestää vähintään yhden valmistelukokouksen, jossa käsitellään korkeakoulun kanssa tehty auditointisopimus ja korkeakoululta saadut auditointiaineistot sekä sovitaan ryhmän sisäisestä työnjaosta auditointivierailua ja raportointia silmällä pitäen.

3.6.5 Auditoiden toimintaperiaatteet ja eettiset ohjeet

Auditointiryhmän tulee noudattaa auditoinnissa seuraavia arviointieettisiä ohjeita:

1. Auditoinnin tulee olla suunnitelmallista ja perustua läpinäkyviin ja ymmärrettäviin menetelmiin.
2. Auditoidilla tulee olla auditointi-/arviointiosaamista ja heidän tulee olla valmiita kehittämään sitä.
3. Auditoiden tulee toimia tasapuolisesti ja objektiivisesti auditoitavaa korkeakoulua kohtaan.
4. Auditoinnin tulee perustua auditointiprosessissa ja -vierailulla kertyneeseen aineistoon.
5. Auditoiden tulee olla tietoisia kytköksistään erilaisten arvojen ja intressien verkostoon.

3.6.6 Auditoiden palkkiot

Auditoiden palkkioissa noudatetaan Korkeakoulujen arviointineuvoston vahvistamia palkkioperusteita.

3.7 Auditointiraportti

Auditointiryhmä laatii auditointiprosessissa kertyneen syntyneen analyysin ja aineiston pohjalta raportin. Raportit noudattavat pääsääntöisesti yhdenmukaista rakennetta, johon kuuluvat

- kuvaus auditointiprosessista
- kuvaus auditoitavasta korkeakoulusta ja sen laadunvarmistusjärjestelmästä
- auditointitulokset auditointikohteittain
- laadunvarmistusjärjestelmän vahvuudet ja hyvät käytänteet
- kehittämissuosituksien
- auditointiryhmän kokonaisarvio laadunvarmistusjärjestelmästä.

Lisäksi auditointiraportin lopussa on Korkeakoulujen arviointineuvoston päätös siitä, läpäiseekö korkeakoulu auditoinnin vai edellyttääkö laadunvarmistusjärjestelmä uusinta-auditointia.

Auditointiraportti julkaistaan samalla kielellä, jolla auditointi on toteutettu. Auditointiraportin laajuus on noin 50 sivua.

3.8 Tulosten julkistus ja palautekeskustelu

Korkeakoulujen auditointiraportit ovat julkisia. Raportit julkaistaan Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisusarjassa. Lisäksi Korkeakoulun arviointineuvosto voi julkaista englannin- tai suomenkielisiä koosteraportteja, joissa tehdään yhteenvetoa ja analyysia auditoinneista.

Auditoinnin tulokset julkistetaan seminaarissa, jonka Korkeakoulujen arviointineuvosto järjestää yhdessä auditointiin osallistuneen korkeakoulun kanssa. Tässä yhteydessä korkeakoulun henkilökunnalla ja opiskelijoilla on mahdollisuus käydä keskustelu auditoinnin tuloksista ja johtopäätöksistä auditointiryhmän edustajien kanssa.

4 Auditoinnin johtopäätökset ja seuraamukset

Auditointiryhmä arvioi ennalta ilmoitettujen auditointiperusteiden ja -kriteerien perusteella laadunvarmistusjärjestelmän tarkoituksenmukaisuutta ja toimivuutta ja osoittaa korkeakoululle laadunvarmistuksen kehittämissuosituksia sekä nostaa esiin laadunvarmistuksen hyviä käytänteitä. Lisäksi auditointiryhmä tekee auditointiraportissa esityksen Korkeakoulujen arviointineuvostolle auditoinnin johtopäätöksestä:

1. Korkeakoulu läpäisee auditoinnin hyväksytysti.
2. Korkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmässä tai perustehtävien laadunvarmistuksessa on oleellisia puutteita suhteessa auditointikriteereihin, minkä johdosta korkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän kehittäminen edellyttää korkeakoulun toimenpiteitä ja uusinta-auditointia. Tällöin auditointiraportissa mainitaan välttämättömät kehittämistoimenpiteet.

Korkeakoulujen arviointineuvosto tekee auditointiryhmän esityksen pohjalta päätöksen korkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän hyväksytystä auditoinnista tai uusinta-auditoinnin tarpeesta. Hyväksytysti auditointikriteerit täyttävä korkeakoulu saa Korkeakoulujen arviointineuvostolta auditointitodistuksen, joka sisältää Korkeakoulujen arviointineuvoston päätöksen siitä, että korkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmä on kansallisesti auditoitu. Korkeakoulujen arviointineuvosto pitää sekä auditointiin ilmoittautuneista että hyväksytysti auditoiduista korkeakouluista rekisteriä omilla verkkosivuillaan.

Normaaliaikataulun mukaan korkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän auditointi uusitaan kuuden vuoden välein.

Mikäli auditointiryhmä päättää esittää uusinta-auditointia, korkeakoululle tarjotaan mahdollisuus käydä Korkeakoulujen arviointineuvoston ja auditointiryhmän kanssa konsultoiva neuvottelu, jossa keskustellaan kehittämissuosituksen sisällöstä ja niiden ajallisesta priorisoinnista. Uusinta-auditointi toteutetaan enintään kahden vuoden kuluttua varsinaisesta auditoinnista, ja se kohdistuu erityisesti nimettyihin kehittämissuosituksiin.

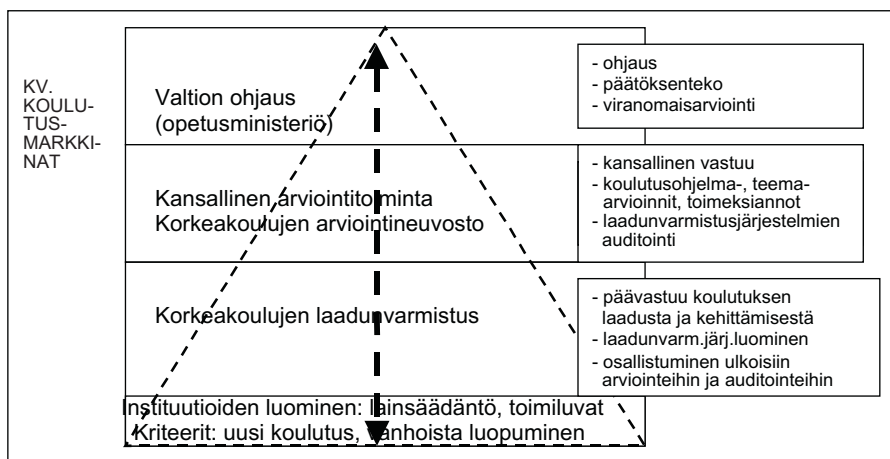
5 Auditointimallin kehittäminen

Auditoinnin pilottivaihe, johon osallistuivat Kymenlaakson ja Pirkanmaan ammattikorkeakoulut, toteutettiin keväällä 2005. Pilottivaiheesta saatua palautetta on hyödynnetty auditointimallin ja -käsikirjan kehittämisessä. Tämä käsikirja on voimassa vuoden 2007 loppuun asti, ellei Korkeakoulujen arviointineuvosto toisin päättä.

Auditointimallin kehittämisvaihe ulottuu vuoteen 2007 asti. Jokaiselta vuosien 2005–2007 auditointeihin osallistuvalla auditoiijalla ja korkeakoululta kerätään palautetta auditointimenetelmästä ja kriteereistä. Arviointineuvosto käy auditointimallia koskevaa keskustelua myös kansainvälisten yhteistyökumppaneidensa kanssa. Tätä palautetta hyödynnetään vuonna 2007, kun tehdään auditointimallin kehittämistä koskevia johtopäätöksiä.

LIITE 1: Korkeakoulujen laadunvarmistus Suomessa

Laadunvarmistustyöryhmän¹ esityksen mukaan Suomen korkeakoulutuksen kansallinen laadunvarmistus koostuu kolmesta osasta, joita ovat kansallinen korkeakoulupoliittinen ohjaus, korkeakoulujen oma laadunvarmistus sekä kansallinen arviointitoiminta. Näiden kolmen kansallisen laadunvarmistuksen elementin rinnalla vaikuttavat yhä voimakkaammin kansainvälisessä koulutuskentässä lisääntyvät laadun osoittamistarpeet sekä kansainväliset linjaukset.

Kuvio 1. Korkeakoulutuksen kansallinen laadunvarmistusjärjestelmä

1. Kansallinen korkeakoulupoliittinen ohjaus

Opetusministeriö vastaa valtioneuvostolle kansalliseen koulutuspolitiikkaan kuuluvien asioiden valmistelusta ja hallinnon asianmukaisesta toiminnasta sekä ohjauksesta. Valtion ohjaus korkeakoulusektorilla perustuu korkeakoulutuksesta annettuun lainsäädäntöön, jonka perustan muodostavat yliopistolaki ja ammattikorkeakoululaki sekä niiden pohjalta annetut asetukset.

Ohjausjärjestelmän ja korkeakoulujen aseman kannalta olennaista on, että Suomen korkeakoulut on perustettu julkisen vallan päätöksillä yhtenäisin perustein: yliopistot lainsäädännöllä ja ammattikorkeakoulut valtioneuvoston myöntämällä toimiluvilla. Toimiluvan saaminen on edellyttänyt ammattikorkeakouluilta 14:n lakisääteisen kriteerin täyttämistä. Vuosina 1997–1999 toteutettujen toimilupa-arvioin-

¹ OPM 2004. Korkeakoulutuksen laadunvarmistus. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:6. Helsinki: Yliopistopaino. [Raportti saatavilla osoitteessa www.minedu.fi/julkaisut/koulutus/2004/tro6/tro6.pdf]

tien voidaan tulkita edustavan Euroopassa viime vuosina yleistynyttä korkeakoulujen akkreditointia.

Valtio vastaa korkeakoulujen perusrahoituksesta. Kaikki yliopistot ovat valtion ylläpitämiä. Ammattikorkeakoulut ovat kuntien, kuntayhtymien sekä säätiöiden ylläpitämiä, mutta niidenkin rahoituksesta valtiolla on merkittävä osa, ja ammattikorkeakoulujen koulutuspoliittinen ohjaus tapahtuu pääasiassa ministeriön asettamien suuntaviivojen mukaisesti.

Suomessa toteutettava korkeakoulupolitiikka perustuu hallitusohjelmaan sekä sitä tarkentavaan koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan, jonka valtioneuvosto hyväksyy neljän vuoden välein. Käytännössä opetusministeriön toteuttama kansallinen ohjaus toteutuu ministeriön ja kunkin korkeakoulun välisissä kolmivuotisissa tavoite- ja tulossopimuksissa ja niihin liittyvissä neuvotteluissa. Ammattikorkeakoulujen tavoiteohjausprosessia ja yliopistojen tulosohtausprosessia koskevista kirjallisista sopimuksista sovitaan tulevien vuosien tärkeimmät tulostavoitteet ja toiminnan kehittämissuunnitelmat. Sopimuksia tarkennetaan taloudellisten voimavarojen ja aloituspaikkamäärien osalta vuosittain. Yliopistosektorin KOTA- ja ammattikorkeakoulusektorin AMKOTA-tietokannat ovat keskeinen osa tulosohtausjärjestelmän seuranta.

Uusista koulutuspoliittisista avauksista päättää opetusministeriö korkeakoulujen tai muiden yhteiskunnallisesti merkittävien aloitteiden pohjalta. Yliopistojen uudet koulutusalat perustetaan valtioneuvoston asetuksella. Ministeriö päättää myös ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmista ja toimilupien muutoksista silloin, kun asia koskee opetuskieltä ja sijaintipaikkaa. Muista toimilupaa koskevista asioista päättää valtioneuvosto. Laadunvarmistusryhmä (OPM 2004:6, 43–45) esitti, että opetusministeriö kehittäisi kriteerit ja arviointimenettelyt uuden koulutuksen käynnistämiseksi, lakkauttamiseksi ja olemassa olevan koulutuksen arvioimiseksi erityistapauksissa.

Opetusministeriön ja korkeakoulujen sekä ammattikorkeakoulusektorilla myös niiden ylläpitäjien välinen ohjausjärjestelmä on muodostunut koko vuoden kattavaksi prosessiksi, jossa painopiste määrällisten tavoitteiden lisäksi on yhä enenevässä määrin myös laadullisilla ja strategisilla tavoitteilla. Korkeakoulujen yhteiset tavoitteet ovat ministeriön näkökulmasta keskeisiä kansallisen politiikan toteuttamiskeinoja, kun taas korkeakoulukohtaisilla tavoitteilla tuetaan eri tilanteissa olevien korkeakoulujen omia strategisia tavoitteita ja korkeakoulujen profiloitumista.

2. Kansallinen arviointitoiminta

Korkeakoulujen ulkoinen arviointi kuuluu Suomessa pääsääntöisesti Korkeakoulujen arviointineuvostolle (KKA), jonka toiminta perustuu lainsäädäntöön. KKA:sta annetussa asetuksessa (A 1320/1995 ja A 465/1998) neuvoston tehtävänä on avustaa korkeakouluja ja opetusministeriötä arviointeja koskevista asioista. Tämä määrittelee selkeästi KKA:n aseman kansallisen laadunvarmistuksen toimijana, sillä KKA:lle on nimetty vastuu korkeakoulujen ulkoisesta arviointitoiminnasta. Halutesaan korkeakoulut voivat osallistua myös muiden tahojen järjestämiin arviointeihin. Tiedepolitiikan ja tieteellisen tutkimuksen arviointi kuuluu Suomen Akatemialle, joka on myös merkittävä tutkimuksen rahoittaja. Akatemian tehtävänä on nostaa

suomalaisen perustutkimuksen laatua ja arvostusta kilpailuun perustuvalla tutkimusrahoituksella.

Korkeakoulujen arviointineuvosto on riippumaton asiantuntijaelin, mikä tarkoittaa, että se ei ole arviointeja koskevassa päätöksenteossaan eikä arvioinneissaan sidottu korkeakouluihin eikä sen toimintaa rahoittavaan opetusministeriöön. KKA päättää nelivuotisen toimikautensa alussa arvioinnin kohteista, tavoitteista ja menetelmistä. Toimintaansa linjatessaan neuvosto ottaa luonnollisesti huomioon myös yleiset yhteiskunnalliset sekä kansainväliset kehitystarpeet.

Korkeakoulujen arviointineuvosto on painottanut toiminnassaan kehittävän arvioinnin periaatteita. Kehittävällä arvioinnilla tarkoitetaan sitä, että arviointineuvosto tuottaa sellaista korkeakoulutusta ja sen laatua koskevaa tietoa, jota korkeakoulut voivat hyödyntää kehittäessään toimintaansa. Korkeakoulujen lisäksi myös opetusministeriö käyttää arviointitietoa muun muassa korkeakoulujen tavoite- ja tulosohtauksessa sekä korkeakoulupoliittisessa päätöksenteossa.

KKA:n toteuttamat arviointiprojektit voidaan jakaa neljään ryhmään: 1) korkeakoulukohtaiset arvioinnit, 2) koulutusalaakohtaiset arvioinnit, 3) korkeakoulupoliittiset ja muut teema-arvioinnit ja 4) korkeakoulujen erikoistumisopintojen akkreditoinnit. Näiden lisäksi arviointineuvosto on toteuttanut opetusministeriön kanssa sovitun toimeksiannon pohjalta koulutuksen laatuysikkö- ja huippuyksikköarviointeja sekä maksupalveluperusteisia arviointeja.

Vuodesta 2004 alkaen korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointi on KKA:n toiminnan painopistealue. Tämä tarkoittaa sitä, että auditoinnit korvaavat aiemmat korkeakoulukohtaiset arvioinnit.

3. Korkeakoulujen vastuu

Lainsäädännön perusteella kaikilla korkeakouluilla on itsehallinto ja sen mukainen tehtävä ja vastuu koulutuksen järjestämisestä ja laadusta. Yliopistolain (L 645/97) 4 §:n mukaan yliopistojen tulee järjestää toimintansa siten, että tutkimuksessa, koulutuksessa ja opetuksessa saavutetaan korkea kansainvälinen taso eettisiä periaatteita ja hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen. Viidennen pykälän mukaan yliopistojen tulee arvioida koulutustaan, tutkimustaan sekä taiteellista toimintaansa ja niiden vaikuttavuutta. Yliopistojen on myös osallistuttava ulkopuoliseen toimintansa arviointiin ja julkistettava järjestämänsä arvioinnin tulokset. Vastaavasti ammattikorkeakoululain (L 351/03) 9 §:ssä todetaan, että ammattikorkeakoulun tehtävänä on vastata järjestämänsä koulutuksen ja muun toiminnan laatutasosta, jatkuvasta kehittämisestä ja osallistua määräajoin ulkopuoliseen laadunarviointiin.

Suomessa on lähdetty siitä, että kukin yliopisto ja ammattikorkeakoulu voi rakentaa omiin tarpeisiinsa parhaiten sopivan laadunvarmistusjärjestelmän. Täten laadunvarmistuksen erityistavoitteista, käytettävistä menetelmistä ja niiden kehittämisestä päättää korkeakoulu. Koulutuksen laadun kannalta on tärkeää, että korkeakouluissa määritellään laatutyön tavoitteet, menettelytavat ja prosessit, joilla tavoitteisiin pyritään ja mekanismit, joilla laatua varmistetaan. Tämä edellyttää laajaa keskustelua ja yhteisen koulutuksen laatua koskevan ymmärryksen luomista kussakin korkeakoulussa.

LIITE 2: Auditoinnissa käytettävät kriteerit

Kriteerijä käytetään korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien kehitysvaiheiden arvioinnissa suuntaa antavana arvioinnin työvälineenä.

KOhteet	Puuttuva	Alkava	Kriteerit	kehittyvä	Edistynyt
1. Laadunvarmistusjärjestelmän tavoitteet, kokonaisrakenne ja osa-alueiden väliset yhteydet.	Korkeakoulun toimintoihin ei sisälly laadunvarmistusmenettelyjä.	Osaan korkeakoulun toiminnosta sisälly laadunvarmistuksen menettelytapoja, mutta ne eivät muodostaa järjestelmärakennetta, vaan ovat toisistaan erillisiä.		Laadunvarmistus kattaa suuren osan korkeakoulun toiminnosta ja laadunvarmistuksen menettelytavat muodostavat melko hyvin toimivan järjestelmärakenteen.	Laadunvarmistusjärjestelmä kattaa lähes kaikki tai kaikki korkeakoulun toiminnot ja siihen sisältyvät menettelytavat ja prosessit muodostavat dynaamisen kokonaisuuden.
2. Laadunvarmistusjärjestelmään liittyvä dokumentaatio, johon sisältyy laatupoliittikan, toimintojen, toimijoiden ja vastuiden määrittely.	Laadunvarmistusjärjestelmään sisältyvää laatupoliittikkaa, toimintoja, toimijoita ja vastuita ei ole määriteltä, eikä dokumentoitu.	Laadunvarmistusjärjestelmään sisältyvien vastuiden ja toimintojen määritys ja dokumentointi on puutteellista, eikä laadunvarmistustoimintoja ole organisoitu riittävästi.		Toiminnot, toimijat ja vastuut ovat selkeästi, ymmärrettävästi ja konkreettisesti määriteltyjä ja dokumentoituja. Dokumentit ovat helposti kaikkien saatavilla. Organisointi on toimiva.	Lisäksi ilmenee, että toiminnot ja työjako myös käytännössä noudattavat dokumentaatiota ja organisointi on erittäin hyvin toimivaa ja tehostaa laadunvarmistusta.
3. Perustehtävien laadunvarmistuksen toimintojen ja prosessien kattavuus.	Perustehtävien toiminnoissa ja prosesseissa ei ole laadunvarmistusta.	Järjestelmä kattaa yksittäisiä, pääasiassa tutkintotavoitteisen koulutuksen toimintoja ja prosesseja.		Järjestelmä kattaa useita perustehtävien laadunvarmistuksen toimintoja ja prosesseja.	Järjestelmä kattaa pääsääntöisesti kaikki korkeakoulun perustehtävät.
3 a) Tutkintotavoitteinen koulutus	Tutkintotavoitteisessa koulutuksessa ei ole laadunvarmistusta.	Laadunvarmistus kattaa joitakin yksittäisiä tutkintotavoitteisen koulutuksen suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin osa-alueita.		Laadunvarmistus kattaa useita tutkintotavoitteisen koulutuksen suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin osa-alueita.	Laadunvarmistus kattaa kaikki keskeiset tutkintotavoitteisen koulutuksen suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin osa-alueet.
3 b) Tutkimus / Tutkimus- ja kehitystyö	Tutkimuksessa / Tutkimus- ja kehitystyössä ei ole laadunvarmistusta.	Laadunvarmistus kattaa joitakin yksittäisiä tutkimuksen / tutkimus- ja kehitystyön osa-alueita.		Laadunvarmistus kattaa useita tutkimuksen / tutkimus- ja kehitystyön osa-alueita.	Laadunvarmistus kattaa kaikki keskeiset tutkimuksen / tutkimus- ja kehitystyön osa-alueet.
3 c) Yhteiskunnallinen vuorovaikutus, vaikuttavuus ja aluekehitystyö	Yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen, vaikuttavuuden ja aluekehitystyön osa-alueilla ei ole laadunvarmistusta.	Laadunvarmistus kattaa joitakin yksittäisiä yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen, vaikuttavuuden ja aluekehitystyön osa-alueita.		Laadunvarmistus kattaa useita yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen, vaikuttavuuden ja aluekehitystyön osa-alueita.	Laadunvarmistus kattaa kaikki keskeiset yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen, vaikuttavuuden ja aluekehitystyön osa-alueet.

KOhteet	Puuttuva	Alkava	Kriteerit	kehittyvä	Edistynyt
<p>3 d) Tuki- ja palvelutoiminnot (mm. kirjasto- ja tietopalvelu, ura- ja rekrytointipalvelut sekä kansainväliset palvelut)</p> <p>3 e) Henkilöstön kehittäminen</p>	<p>Tuki- ja palvelutoiminnoissa ei ole laadunvarmistusta.</p> <p>Henkilöstön kehittäminen ei sisälly laadunvarmistusjärjestelmään.</p>	<p>Laadunvarmistus kattaa joitakin yksittäisiä tuki- ja palvelutoimintojen osa-alueita.</p> <p>Laadunvarmistus kattaa joitakin yksittäisiä henkilöstön kehittämisen osa-alueita.</p>	<p>Laadunvarmistus kattaa useita tuki- ja palvelutoimintojen osa-alueita.</p> <p>Laadunvarmistus kattaa useita henkilöstön kehittämisen osa-alueita.</p>	<p>Laadunvarmistus kattaa kaikki keskeiset tuki- ja palvelutoimintojen osa-alueet.</p> <p>Laadunvarmistus kattaa kaikki keskeiset henkilöstön kehittämisen osa-alueet.</p>	
<p>4. Korkeakoulun henkilökunnan, opiskelijoiden ja ulkoisten sidosryhmien osallistuminen laadunvarmistukseen.</p>	<p>Korkeakoulun henkilökunta, opiskelijat ja ulkoiset sidosryhmät eivät osallistu laadunvarmistukseen.</p>	<p>Jokin seuraavista toimijaryhmistä on laadunvarmistustoiminnan ulkopuolella:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opiskelijat - opettajat - tukipalvelujen edustajat - tutkijat - hallinto - johto - ulkoiset sidosryhmät. 	<p>Edellä mainitut henkilöstöryhmät ja opiskelijat ovat järjestelmässä aktiivisesti mukana. Myös ulkoisilla sidosryhmillä on rooli laadunvarmistusjärjestelmän toiminnassa.</p>	<p>Ulkoiset sidosryhmät on mielekkäällä tavoin otettu mukaan arvioinnin toimijoiksi. Lisäksi ilmenee, että eri henkilöstöryhmät ovat käytännössä erittäin sitoutuneita ja aktiivisia laadunvarmistustoiminnassa. Osallistumista tuetaan yhteisillä arvoilla sekä luottamukseen ja tasa-arvoon perustuvalla korkeakoulukulttuurilla.</p>	
<p>5. Laadunvarmistusjärjestelmän kytkeminen johtamiseen ja toiminnanohjaukseen.</p>	<p>Laadunvarmistusta ei ole kytketty johtamiseen ja toiminnanohjaukseen.</p>	<p>Laadunvarmistus muodostuu korkeakoulun muusta toiminnasta erillisistä menettelytapoista ja prosesseista. Laadunvarmistusjärjestelmän yhteydet toiminnanohjaukseen, tulosten seurantaan ja kehittämiseen ovat heikot.</p>	<p>Järjestelmä on kytketty korkeakoulun toimintaan ja toiminnanohjaukseen. Laadunvarmistusjärjestelmän tuottamaa tietoa hyödynnetään kehittämisessä. Yhteyksiä toiminnanohjaukseen, tulosten seurantaan ja kehittämiseen on nähtävissä.</p>	<p>Laadunvarmistus on luonteva osa korkeakoulun toimintaa ja toiminnanohjausta. Korkeakoulun johto on sitoutunut järjestelmään ja kantaa siitä vastuun. Tiedon hyödyntäminen on systemaattista ja sen tulokset näkyvät korkeakoulun toiminnanohjauksessa, tulosten seurannassa ja kehittämisessä on selkeää ja jatkuvaa näyttöä. Korkeakoulu pystyy muodostamaan laadunvarmistusjärjestelmän tuottaman tiedon avulla kokonaiskuvan koulutuksen ja muun toiminnan laadusta.</p>	

KOHTEET	PUUTTAVA	ALKAVA	KRITTEERIT	KEHITTYVÄ	EDISTYNYT
6. Laadunvarmistusjärjestelmän tuottaman tiedon tarkoituksenmukaisuus ja saatavuus korkeakoulun sisällä.	Laadunvarmistusjärjestelmässä ei ole huomioitu korkeakoulun sisäisiä toimijoita, eikä tietoa välitetä korkeakoulun sisällä.	Tietoa tuotetaan valla suunnitelmallisuutta ja sitä välitetään satunnaisesti. Sisäisten toimijoiden näkökulmia ei ole riittävästi otettu huomioon.	Laadunvarmistusjärjestelmän toiminta ja keskeiset tulokset ovat korkeakoulun sisäisten toimijoiden tiedossa. Järjestelmä tuottaa relevanttia tietoa korkeakoulun toimijoille.	Laadunvarmistusjärjestelmän toiminta on luonteeltaan julkista ja avointa. Korkeakoulun laadunvarmistusta koskeva sisäinen viestintä on aktiivista ja tietoa välitetään suuntauksi eri toimijoille. Laadunvarmistusjärjestelmän suunnittelussa ja jatkuvassa kehittämisessä huomioidaan erittäin hyvin järjestelmän tuottaman tiedon tarkoituksenmukaisuus korkeakoulun sisäisten toimijoiden näkökulmista.	Laadunvarmistusjärjestelmän toiminta on luonteeltaan julkista ja avointa. Korkeakoulun laadunvarmistusta koskeva sisäinen viestintä on aktiivista ja tietoa välitetään suuntauksi eri toimijoille. Laadunvarmistusjärjestelmän suunnittelussa ja jatkuvassa kehittämisessä huomioidaan erittäin hyvin järjestelmän tuottaman tiedon tarkoituksenmukaisuus korkeakoulun sisäisten toimijoiden näkökulmista.
7. Laadunvarmistusjärjestelmän tuottaman tiedon tarkoituksenmukaisuus ja saatavuus korkeakoulun ulkoisten sidosryhmien näkökulmista.	Laadunvarmistusjärjestelmässä ei ole huomioitu korkeakoulun ulkoisten sidosryhmien näkökulmia, eikä tietoa välitetä ulkoisille sidosryhmille.	Ulkoisten sidosryhmien näkökulmia ei ole riittävästi otettu huomioon laadunvarmistusjärjestelmän suunnittelussa ja jatkuvassa kehittämisessä. Tiedon välittäminen ulkoisille sidosryhmille on satunnaista.	Ulkoiset sidosryhmät on määritelty ja niiden tietotarpeet on otettu selvästi huomioon. Laadunvarmistusjärjestelmän toiminta ja keskeiset tulokset ovat tärkeimpien yhteistyökumppaneiden ja sidosryhmien saatavilla.	Korkeakoulun laadunvarmistusta koskeva ulkoinen viestintä on aktiivista ja tietoa välitetään suuntauksi eri toimijoille. Laadunvarmistusjärjestelmän suunnittelussa ja jatkuvassa kehittämisessä huomioidaan erittäin hyvin järjestelmän tuottaman tiedon tarkoituksenmukaisuus ulkoisten sidosryhmien näkökulmista. Järjestelmä tuottaa relevanttia tietoa myös ulkopuolisille intressitahoille.	Korkeakoulun laadunvarmistusta koskeva ulkoinen viestintä on aktiivista ja tietoa välitetään suuntauksi eri toimijoille. Laadunvarmistusjärjestelmän suunnittelussa ja jatkuvassa kehittämisessä huomioidaan erittäin hyvin järjestelmän tuottaman tiedon tarkoituksenmukaisuus ulkoisten sidosryhmien näkökulmista. Järjestelmä tuottaa relevanttia tietoa myös ulkopuolisille intressitahoille.

KOhteet	Puuttuva	Alkava	Kriteerit	kehittyvä	Edistynyt
8. Laadunvarmistuksen menettely- ja rakenteiden toimivuus ja vaikuttavuus toiminnan kehittämiseen.	Laadunvarmistuksen menettelytapojen avulla ei voida tunnistaa riittämätöntä laatua.	Laadunvarmistus on saavutetun laatutason säilyttämiseen tähtäävää. Laadunvarmistuksen menettelytapojen avulla voidaan tyydyttävästi tunnistaa riittämätön laatu.		Laadunvarmistuksen toimintatavat edistävät toiminnan kehittämistä ja muutoksen aikaansaamista. Riittämätömän laadun tunnistaminen on tehokasta.	Uusien ideoiden syntyä ja niiden toteuttamista tukeviin toimintatapoihin ja rakenteisiin on kiinnitetty erityistä huomiota. Toimintakulttuuri tukee innovatiivisuutta. Riittämätön laatu tunnistetaan tehokkaasti.
9. Laadunvarmistusjärjestelmän tuottaman tiedon hyödyntäminen koulutuksen ja muun toiminnan laadunhallinnan ja kehittämisen välineenä.	Laadunvarmistusjärjestelmän tuottamaa tietoa ei hyödynnetä koulutuksen ja muun toiminnan laadunhallinnan ja kehittämisen välineenä.	Tiedon käyttö on satunnaista ja/tai sen keruu on itsearvioitavuuksellista.		Tietoa käytetään koulutuksen ja muun toiminnan laadunhallinnan ja kehittämisen välineenä. Suuri osa kerättävästä palautteesta hyödynnetään.	Tiedon hyödyntäminen on systemaattista ja tiedon tuotoksesta käytöstä koulutuksen ja muun toiminnan kehittämässä on selkeää ja jatkuvaa näyttöä.
10. Laadunvarmistusjärjestelmän toiminnan seuranta, arviointi ja jatkuva kehittäminen.	Korkeakoululla ei ole käsitystä järjestelmän toiminnasta. Järjestelmän toimintaa ei seurata eikä kehitetä.	Korkeakoululla on helppo kokonaisnaiskäsitys järjestelmän toiminnasta. Sen toimintaa ei juurikaan seurata, eikä järjestelmän kehittämässä ole suunnitelmallisuutta.		Korkeakoulu seuraa järjestelmän toimintaa ja on tietoinen järjestelmän toiminnan keskeisimmistä vaikutuksista ja seurauksista. Järjestelmän kehittäminen on suunnitelmallista ja dokumentoitua.	Korkeakoulu seuraa järjestelmän toimintaa ja on laajalti tietoinen sen toiminnan erilaisista vaikutuksista ja seurauksista. Järjestelmän kehittäminen on suunnitelmallista ja dokumentoitua, ja korkeakoulu voi selvästi osoittaa kehittämisen suunnan ja käytännön vaikutukset.

LIITE 3: Auditointiin liittyviä käsitteitä

Tässä määritellään Korkeakoulujen arviointineuvoston tulkinta tässä käsikirjassa esiintyvistä käsitteistä. Määritelmät perustuvat kansainvälisten arviointiorganisaatioiden yleisesti käyttämiin ja hyväksymiin tulkintoihin, joita KKA on soveltanut suomalaisen korkeakoulu- ja arviointikulttuuriin. Tämä valinta merkitsee sitä, että KKA ei ole auditoinneissa sitoutunut mihinkään yksittäiseen arviointimalliin (esim. ISO, EFQM tai BSC).

Arviointi

Systemaattista arvon määrittämistä ja esiinnostamista (engl. evaluation) tai tavoitteisiin vertaamista ja suorituksen "mittaamista" (engl. assessment, esim. quality assessment) suhteessa asetettuihin kriteereihin. Korkeakoulujen arviointineuvoston mukaan arviointi ymmärretään prosessina, jonka tavoitteena on kehittämistarpeiden ja -ehdotusten esiin nostaminen.

Arviointikriteeri

Arviointikriteerien avulla määritellään ne ehdot, joilla koulutuksen laadulliset ominaisuudet tai määrälliset tunnusluvut erotellaan toisistaan. Arviointikriteerit voivat olla kynnysehdon tyyppisiä tai ne voidaan skaalata. Kynnysehtoja käytetään ammattikorkeakoulujen toimilupa-arvioinneissa ja erikoistumisopintojen akkreditoinnissa. Skaalattuja kriteerejä käytetään auditoinneissa ja ammattikorkeakoulujen koulutuksen laatuysiköiden valinnassa. Arviointikriteerin rinnalla käytetään myös käsitettä arviointiperuste.

Arviointimalli (-menetelmä)

Korkeakoulujen arvioinnissa arviointimallilla tai -menetelmällä tarkoitetaan Euroopassa hyväksyttyä lähestymistapaa, joka koostuu neljästä osasta: 1. kansallinen tai muu ulkopuolinen arviointiorganisaatio, 2. itsearviointi, 3. vertaisarviointi arviointivierailuineen ja 4. julkinen arviointiraportti.

Arviointityyppi

Arviointityypit voidaan käyttötarkoituksen mukaan tiivistää neljään pääluokkaan: 1. arviointi, 2. akkreditointi, 3. auditointi ja 4. benchmarking. Näitä arviointityyppejä käytetään kolmen erilaisen kohteen eli organisaatioiden, koulutusohjelmien ja oppiaineiden arviointiin, ja niiden käyttötarkoitus voi vaihdella toiminnan kehittämisestä tilivelvollisuuden osoittamiseen.

Akkreditointi

Sana akkreditointi (lat. ad + credere) tarkoittaa luotettavaksi ja uskottavaksi esittämistä ja julkista ansioiden tunnustamista suhteessa ulkoisesti asetettuihin kriteereihin. Akkreditoinnilla tarkoitetaan yleensä joko virallista, muodolliseen vallankäyttöön liittyvää korkeakoulujen tai niiden tarjoamien ohjelmien hyväksymistä tai erilaisten laatuleimojen myöntämistä korkeakouluille tai niiden ohjelmille.

Auditointi

Auditointi on riippumatonta ulkopuolista arviointia, jossa selvitetään, onko laadunvarmistusjärjestelmä tavoitteiden mukainen, tehokas ja tarkoitukseen sopiva. Auditoinnissa ei oteta kantaa tavoitteisiin tai toiminnan tuloksiin sinänsä, vaan arvioidaan niitä prosesseja, joilla korkeakoulu hallitsee ja kehittää koulutuksen ja muun toiminnan laatua.

Itsearviointi

Yksikön tai organisaation omaan toimintaan, sen edellytyksiin ja tuloksiin kohdistuvaa arviointia. Itsearviointi on keino kerätä tietoa arviointikohteesta ja työkalu korkeakouluille oman toimintansa kehittämiseen. Itsearviointi voi olla oma-aloitteista tai ulkopuolisen tahon edellyttämää.

Kehittävä arviointi

Kehittävällä arvioinnilla tarkoitetaan arviointia, jonka tavoitteena on tukea korkeakouluja niiden kehittäessä koulutusta ja muuta toimintaa. Korkeakoulujen arviointineuvoston tulkinnan mukaan kehittävä arviointi on käyttäjälähtöinen prosessi, jossa arvioinnin menetelmä räätälöidään arvioinnin tavoitteiden, arvioitavan teeman ja osallistujien tarpeiden mukaan.

Kriteeri

Ks. arviointikriteeri

Laadunvarmistus

Laadunvarmistuksella tarkoitetaan niitä menettelytapoja, prosesseja tai järjestelmiä, joiden avulla turvataan ja kehitetään korkeakoulun, sen järjestämän koulutuksen ja muun toiminnan laatua. Laatutyö tarkoittaa usein samaa kuin laadunvarmistus, mutta joskus laatutyöllä viitataan myös laadunvarmistusjärjestelmien kehittämiseen.

Laadunvarmistusjärjestelmä

Käsite laadunvarmistusjärjestelmä pohjautuu englanninkieliseen käsitteeseen 'quality assurance system', joka kattaa sekä laadunhallinnan että laadun kehittämisen. Laadunvarmistusjärjestelmää voidaan käyttää kahdessa merkityksessä: sillä voidaan tarkoittaa yksittäisen korkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmää tai kansallista korkeakoulutuksen laadunvarmistusjärjestelmää. Korkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmällä tarkoitetaan laadunvarmistuksen organisaatiosta, vastuunjaosta, menettelytavoista, prosesseista ja resursseista muodostuvaa kokonaisuutta. Kansallisella laadunvarmistusjärjestelmällä tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu korkeakoulujen, Korkeakoulujen arviointineuvoston ja opetusministeriön menettelytavoista ja prosesseista sekä lainsäädännöstä korkeakoulutuksen laadun varmistamiseksi.

Laatu

Laatu voidaan määritellä monin eri tavoin mm. huippulaadun, tasalaadun, asiakaslaadun, kustannustehokkuuden tai toiminnan aikaansaaman muutoksen näkökulmasta. Laadunvarmistusjärjestelmien auditoinnissa laadulla tarkoitetaan laadunvarmistuksen menettelytapojen, prosessien ja järjestelmien tarkoituksenmukaisuutta suhteessa tavoitteisiin tai tarkoitukseen (fitness for purpose). Tällöin laatu voi olla tavoitteiden saavuttamista, josta on näyttöä.

Laatukulttuuri

Laatukulttuuri sisältää sekä laadun kehittämiseen tähtäävät toimenpiteet että yksilöllisen ja kollektiivisen sitoutumisen laadun ylläpitämiseen ja kehittämiseen.

Sertifiointi

Hyväksymistä ja varmentamista, että tietty laadun taso tai status on saavutettu. Sertifiointiin liittyy usein todistus (sertifikaatti) hankitusta statuksesta. Todistuksen voi antaa 1. osapuoli (organisaation johto), 2. osapuoli (asiakas) ja 3. osapuoli (ulkopuolinen akkreditoitu sertifioija).

Sidosryhmä

Ryhmä tai organisaatio, jolla on intressi jonkin asian suhteen. Korkeakoulutuksen sidosryhmiin kuuluvat korkeakoulujen henkilöstö, opiskelijat, opiskelijoiden vanhemmat ja muut veronmaksajat, työnantajat, hallitus, yhteiskunta, ammattijärjestöt ja korkeakouluista valmistuneet.

SWOT-analyysi

SWOT-analyysi on menetelmä, jonka tuloksia hyödynnetään esimerkiksi toiminnan arvioinnissa ja kehittämisessä. SWOT-analyysissä kirjataan ylös omat vahvuudet (strengths), heikkoudet (weaknesses), mahdollisuudet (opportunities) ja uhat (threats).

LIITE 4: Auditointiprosessin vaiheet ja aikataulu

Korkeakoulun ilmoittautuminen auditointiin

- Auditoinnit toteutetaan ilmoittautumisperiaatteella. Korkeakoulujen arviointineuvosto sopii ilmoittautumisten perusteella auditointiaikataulusta korkeakoulujen kanssa.

Auditointisopimuksen laatiminen

- Auditointia käynnistettäessä KKA tekee korkeakoulun kanssa sopimuksen, joka koskee auditoinnin toteutustapaa, auditointiryhmän kansainvälisyyttä/kotimaisuutta (kieli), auditointivierailun kesto, auditointiprosessin aikataulua, kustannuksia ja sitoutumista kehittämissuosituksen toteuttamiseen ja mahdolliseen uusinta-auditointiin.

Auditointiryhmän nimeäminen

- Korkeakoulujen arviointineuvosto nimeää viisihenkisen auditointiryhmän kunkin korkeakoulun auditointia varten.

Korkeakoulun auditointiaineiston kokoaminen

- Auditointiprosessiin osallistuva korkeakoulu kokoaa laadunvarmistusjärjestelmästään auditointiaineiston, jonka tarkoituksena on tarjota auditointiryhmälle riittävä tietoperusta ja näyttöjä laadunvarmistusjärjestelmän toimivuuden arviointia varten. Auditointiaineisto kootaan pääosin olemassa olevasta aineistosta.

Auditointivierailua valmisteleva tapaaminen

- Ennen auditointivierailua auditointiryhmän puheenjohtaja ja auditointia koordinoiva Korkeakoulujen arviointineuvoston projektisuunnittelija vierailevat korkeakoulussa. Vierailun tarkoituksena on informoida ja käydä keskustelua korkeakoulun henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa auditoinnin toteutuksesta.

Auditointivierailu

- Auditointiryhmä tekemä auditointivierailu korkeakouluun kestää 2–3 päivää. Vierailun aikana auditointiryhmä haastattelee korkeakoulun eri toimijaryhmiä, tekee yksikkökohtaisia arviointikäyntejä sekä tutustuu auditoitavan korkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän aineistoihin.

Auditointiraportti

- Auditointiryhmä laatii auditointiprosessissa kertyneen aineiston pohjalta auditointiraportin, joka sisältää laadunvarmistusjärjestelmän arvioinnin tulokset sekä laadunvarmistuksen kehittämissuosituksia, vahvuuksia ja hyviä käytänteitä.

Auditoinnin seuraamukset

- Auditointiryhmä tekee auditointiraportissa esityksen KKA:lle auditoinnin johtopäätöksestä. KKA päättää korkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän hyväksytystä auditoinnista tai uusinta-auditoinnin tarpeesta.

1. Korkeakoulu läpäisee auditoinnin hyväksytysti

- Korkeakoulu saa auditointitodistuksen, joka sisältää toteamuksen siitä, että korkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmä on kansallisesti auditoitu.
- Korkeakoulu lisää KKA:n www-sivuille olevaan auditointirekisteriin.

2. Korkeakoulun

laadunvarmistusjärjestelmä edellyttää uusinta-auditointia

- Korkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmässä tai perustehtävien laadunvarmistuksessa on oleellisia puutteita suhteessa auditointikriteereihin, minkä johdosta korkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän kehittäminen edellyttää korkeakoulun toimenpiteitä ja uusinta-auditointia.
- Auditointiraportissa mainitaan välttämättömät kehittämistoimenpiteet.

Korkeakoulun, KKA:n ja auditointiryhmän neuvottelu

- Keskustellaan kehittämissuosituksen sisällöstä ja niiden ajallisesta priorisoinnista.

Korkeakouluun suoritetaan uusinta-auditointi, joka kohdistuu erityisesti annettuihin kehittämissuosituksiin

Auditointiraportin julkistus- ja keskustelutilaisuus

- Auditointiraportti julkistetaan avoimessa tilaisuudessa, jossa korkeakoulun edustajilla on mahdollisuus keskustella auditoinnin tuloksista ja johtopäätöksistä auditointiryhmän jäsenten kanssa.

Seuraavan auditoinnin toteuttaminen

LIITE 5: Esimerkki auditointivierailun ohjelmasta

Ensimmäinen vierailupäivä

Ensimmäinen vierailupäivä sisältää auditointivierailun avaustilaisuuden sekä korkeakoulun johdon, eri henkilöstöryhmien ja opiskelijoiden sekä sidosryhmien edustajien haastattelut. Korkeakoulun edustaja esittelee arviointivierailun aluksi lyhyesti korkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän ja siihen liittyvät keskeiset dokumentit.

Aika	Ohjelma
9.00–9.30	Auditointiryhmän oma kokous
9.30–9.50	Laadunvarmistusjärjestelmän esittely
10.00–11.00	Korkeakoulun johdon ja laatu- /kehityspäällikön haastattelu
11.10–12.10	Dekaanien/koulutusalojohtajien haastattelu
12.10–13.00	Lounas
13.00–14.00	Opetushenkilökunnan haastattelu
14.10–15.10	Opiskelijoiden haastattelu
15.20–16.20	Tuki- ja palvelutoimintojen edustajien haastattelu
16.30–17.30	Korkeakoulun sidosryhmien edustajien haastattelu
17.30–18.00	Auditointiryhmän kokous

Toinen vierailupäivä

Auditointiryhmän toinen vierailupäivä sisältää tiedekunta-/toimiala-, koulutusohjelma-/ oppiaine- tai yksikkökohtaisia arviointikäyntejä sekä laadunvarmistuksen aineistoihin tutustumista. Auditointiryhmä päättää toisen ja mahdollisen kolmannen vierailupäivän toteutuksesta. Auditointiryhmä valitsee auditointiaineiston perusteella ne yksiköt, joissa vierailaan. Osa vierailukohteista voidaan päättää myös paikan päällä. Auditointiryhmä päättää myös haastateltavista henkilöistä ja haastattelutekniikoista.

Auditointiryhmä voi jakaantua vierailuja varten pienempiin ryhmiin. Lisäksi voidaan järjestää eri henkilöstöryhmille yhteisiä keskustelutilaisuuksia, joiden aiheet nousevat korkeakoulun laatiman auditointiaineiston pohjalta.

Aika	Ohjelma
8.30–9.30	Laadunvarmistuksen aineistoihin tutustuminen
9.30–12.00	Yksikkökohtaiset arviointikäynnit / Keskustelut valituista teemoista
12.15–13.00	Lounas
13.00–15.30	Yksikkökohtaiset arviointikäynnit / Keskustelut valituista teemoista
16.00–16.30	Auditointiryhmän kokous

Kolmas vierailupäivä

Mikäli kyseessä on suuri korkeakoulu tai auditointitehtävä on muutoin erityisen laaja, auditointivierailuun voidaan käyttää 2,5 tai kolme päivää. Kolmantena päivänä jatketaan yksikkökohtaisia vierailuja. Auditointivierailun päätteeksi auditointiryhmä haastattelee uudelleen johtoa. Lisäksi käydään loppukeskustelu, jossa auditointiryhmä esittää lyhyen yhteenvedon keskeisimmistä vierailun aikana tehdyistä havainnoista.

Aika	Ohjelma
9.00–10.45	Yksikkökohtaiset arviointikäynnit
11.00–12.00	Johdon haastattelu
12.15–13.00	Lounas ja auditoinnin loppukeskustelu

KORKEAKOULUJEN ARVIOINTINEUVOSTON JULKAISUJA

PL 1425, 00101 HELSINKI • Puh. 09-1607 6913 • Fax 09-1607 6911 • www.kka.fi

- 1:2000** Lehtinen, E., Kess, P., Ståhle, P. & Urponen, K.: *Tampereen yliopiston opetuksen arviointi*. Helsinki: Edita.
- 2:2000** Cohen, B., Jung, K. & Valjakka, T.: *From Academy of Fine Arts to University. Same name, wider ambitions*. Helsinki: Edita.
- 3:2000** Goddard, J., Moses, I., Teichler, U., Virtanen, I. & West, P.: *External Engagement and Institutional Adjustment: An Evaluation of the University of Turku*. Helsinki: Edita.
- 4:2000** Almefelt, P., Kekäle, T., Malm, K., Miikkulainen, L. & Pehu-Voima, S.: *Audit of Quality Work. Swedish Polytechnic, Finland*. Helsinki: Edita.
- 5:2000** Harlio, R., Harvey, L., Mansikkamäki, J., Miikkulainen, L. & Pehu-Voima, S.: *Audit of Quality Work. Central Ostrobothnia Polytechnic*. Helsinki: Edita.
- 6:2000** Moitus, S. (toim.): *Yliopistokoulutuksen laatuysiköt 2001–2003*. Helsinki: Edita.
- 7:2000** Liuhanen, A.-M. (toim.): *Neljä aikuiskoulutuksen laatuylipistoa 2001–2003*. Helsinki: Edita.
- 8:2000** Hara, V., Hyvönen, R., Myers, D. & Kangasniemi, J. (Eds.): *Evaluation of Education for the Information Industry*. Helsinki: Edita.
- 9:2000** Jussila, J. & Saari, S. (Eds.): *Teacher Education as a Future-moulding Factor. International Evaluation of Teacher Education in Finnish Universities*. Helsinki: FINHEEC.
- 10:2000** Lämsä, A. & Saari, S. (toim.): *Portfoliosta koulutuksen kehittämiseen. Ammatillisen opettajankoulutuksen arviointi*. Helsinki: Edita.
- 11:2000** *Korkeakoulujen arviointineuvoston toimintasuunnitelma 2000–2003*. Helsinki: Edita.
- 12:2000** *Finnish Higher Education Evaluation Council Action Plan for 2000–2003*. Helsinki: Edita.
- 13:2000** Huttula, T. (toim.): *Ammattikorkeakoulujen koulutuksen laatuysiköt 2000*. Helsinki: Edita.
- 14:2000** Gordon, C., Knodt, G., Lundin, R., Oger, O. & Shenton, G.: *Hanken in European Comparison. EQUIS Evaluation Report*. Helsinki: Edita.
- 15:2000** Almefelt, P., Kekäle, T., Malm, K., Miikkulainen, L. & Kangasniemi, J.: *Audit of Quality Work. Satakunta Polytechnic*. Helsinki: Edita.
- 16:2000** Kells, H.R., Lindqvist, O.V. & Premfors, R.: *Follow-up Evaluation of the University of Vaasa. Challenges of a small regional university*. Helsinki: Edita.
- 17:2000** Mansikkamäki, J., Kekäle, T., Miikkulainen, L., Stone, J., Tolppi, V.-M. & Kangasniemi, J.: *Audit of Quality Work. Tampere Polytechnic*. Helsinki: Edita.
- 18:2000** Baran, H., Gladrow, W., Klaudy, K., Locher, J. P., Toivakka, P. & Moitus, S.: *Evaluation of Education and Research in Slavonic and Baltic Studies*. Helsinki: Edita.
- 19:2000** Harlio, R., Kekäle, T., Miikkulainen, L. & Kangasniemi, J.: *Laatutyön auditointi. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu*. Helsinki: Edita.
- 20:2000** Mansikkamäki, J., Kekäle, T., Kähkönen, J., Miikkulainen, L., Mäki, M. & Kangasniemi, J.: *Laatutyön auditointi. Pohjois-Savon ammattikorkeakoulu*. Helsinki: Edita.
- 21:2000** Almefelt, P., Kantola, J., Kekäle, T., Papp, I., Manninen, J. & Karppanen, T.: *Audit of Quality Work. South Carelia Polytechnic*. Helsinki: Edita.
- 1:2001** Valtonen, H.: *Oppimisen arviointi Sibelius-Akatemiassa*. Helsinki: Edita.
- 2:2001** Laine, I., Kilpinen, A., Lajunen, L., Pennanen, J., Stenius, M., Uronen, P. & Kekäle, T.: *Maanpuolustuskorkeakoulun arviointi*. Helsinki: Edita.
- 3:2001** Vähäpassi, A. (toim.): *Erikoistumisopinnot akkreditointi*. Helsinki: Edita.
- 4:2001** Baran, H., Gladrow, W., Klaudy, K., Locher, J. P., Toivakka, P. & Moitus, S.: *Экспертиза образования и научно-исследовательской работы в области славистики и баллистики (Ekspertiza obrazovanija i nauc'no-issledovatel'skoj raboty v oblasti slavistiki i baltistiki)*. Helsinki: Edita.
- 5:2001** Kinnunen, J.: *Korkeakoulujen alueellisen vaikuttavuuden arviointi. Kriteerejä vuorovaikutteisuuden arvottamiselle*. Helsinki: Edita.
- 6:2001** Löfström, E.: *Benchmarking korkeakoulujen kielenopetuksen kehittämisessä*. Helsinki: Edita.
- 7:2001** Kaartinen-Koutaniemi, M.: *Korkeakouluopiskelijoiden harjoittelun kehittäminen. Helsingin yliopiston, Diakonia-ammattikorkeakoulun ja Lahden ammattikorkeakoulun benchmarking-projekti*. Helsinki: Edita.
- 8:2001** Huttula, T. (toim.): *Ammattikorkeakoulujen aluekehitysvaiikutuksen huippuyksiköt 2001*. Helsinki: Edita.
- 9:2001** Welsander, C. (red.): *Den synliga yrkeshögskolan. Ålands yrkeshögskola*. Helsingfors: Edita.
- 10:2001** Valtonen, H.: *Learning Assessment at the Sibelius Academy*. Helsinki: Edita.
- 11:2001** Ponkala, O. (toim.): *Terveystieteiden korkeakoulutuksen arvioinnin seuranta*. Helsinki: Edita.
- 12:2001** Miettinen, A. & Pajarre, E.: *Tuotantotalouden koulutuksen arvioinnin seuranta*. Helsinki: Edita.
- 13:2001** Moitus, S., Huttu, K., Isohanni, I., Lerkkanen, J., Mielityinen, I., Talvi, U., Uusi-Rauva, E. & Vuorinen, R.: *Opintojen ohjauksen arviointi korkeakouluissa*. Helsinki: Edita.
- 14:2001** Fonselius, J., Hakala, M.K. & Holm, K.: *Evaluation of Mechanical Engineering Education at Universities and Polytechnics*. Helsinki: Edita.
- 15:2001** Kekäle, T. (ed.): *A Human Vision with Higher Education Perspective. Institutional Evaluation of the Humanistic Polytechnic*. Helsinki: Edita.
- 1:2002** Kantola, I. (toim.): *Ammattikorkeakoulun jatkokutkinnon kokeilulupahakemusten arviointi*. Helsinki: Edita.
- 2:2002** Kallio, E.: *Yksilöllisiä heijastuksia. Toimiiiko yliopisto-opetuksen paikallinen itsearviointi?* Helsinki: Edita.
- 3:2002** Raivola, R., Himberg, T., Lappalainen, A., Mustonen, K. & Varmola, T.: *Monta tietä maisteriksi. Yliopistojen maisteriohjelmien arviointi*. Helsinki: Edita.
- 4:2002** Nurmela-Antikainen, M., Ropo, E., Sava, I. & Skinnari, S.: *Kokonaisvaltainen opettajuus. Steinerpedagogisen opettajankoulutuksen arviointi*. Helsinki: Edita.
- 5:2002** Toikka, M. & Hakkarainen, S.: *Opintojen ohjauksen benchmarking tekniikan alan koulutusohjelmissa. Kymenlaakson, Mikkelin ja Pohjois-Savon ammattikorkeakoulu*. Helsinki: Edita.
- 6:2002** Kess, P., Hulkko, K., Jussila, M., Kallio, U., Larsen, S., Pohjolainen, T. & Seppälä, K.: *Suomen avoin yliopisto. Avoimen yliopisto-opetuksen arviointiraportti*. Helsinki: Edita.
- 7:2002** Rantanen, T., Ellä, H., Engblom, L.-Å., Heinonen, J., Laaksovirta, T., Pohjanpalo, L., Rajamäki, T. & Woodman, J.: *Evaluation of Media and Communication Studies in Higher Education in Finland*. Helsinki: Edita.
- 8:2002** Katajamäki, H., Artima, E., Hannelin, M., Kinnunen, J., Lyytinen, H. K., Oikari, A. & Tenhunen, M.-L.: *Mahdollinen korkeakouluysteio. Lahden korkeakouluysiköiden alueellisen vaikuttavuuden arviointi*. Helsinki: Edita.

- 9:2002** Kekäle, T. & Scheele, J.P.: *With care. Institutional Evaluation of the Diaconia Polytechnic*. Helsinki: Edita.
- 10:2002** Härkönen, A., Juntunen, K. & Pyykkönen, E.-L.: *Kajaanin ammattikorkeakoulun yrityspalveluiden benchmarking*. Helsinki: Edita.
- 11:2002** Katajamäki, H. (toim.): *Ammattikorkeakoulut alueidensa kehittäjinä. Näkökulmia ammattikorkeakoulujen aluekehitystehtävän toteutukseen*. Helsinki: Edita.
- 12:2002** Huttula, T. (toim.): *Ammattikorkeakoulujen koulutuksen laatuysiköt 2002–2003*. Helsinki: Edita.
- 13:2002** Hämäläinen, K. & Kaartinen-Koutaniemi, M. (toim.): *Benchmarking korkeakoulujen kehittämisvälineenä*. Helsinki: Edita.
- 14:2002** Ylipulli-Kairala, K. & Lohiniva, V. (eds.): *Development of Supervised Practice in Nurse Education. Oulu and Rovaniemi Polytechnics*. Helsinki: Edita.
- 15:2002** Löfström, E., Kantelinen, R., Johnson, E., Huhta, M., Luoma, M., Nikko, T., Korhonen, A., Penttilä, J., Jakobsson, M. & Miikkulainen, L.: *Ammattikorkeakoulun kieltenopetus tienhaarassa. Kieltenopetuksen arviointi Helsingin ja Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakouluissa*. Helsinki: Edita.
- 16:2002** Davies, L., Hietala, H., Kolehmainen, S., Parjanen, M. & Welander, C.: *Audit of Quality Work. Vaasa Polytechnic*. Helsinki: Edita.
- 17:2002** Sajavaara, K., Hakkarainen, K., Henttonen, A., Niinistö, K., Pakkanen, T., Piilonen, A.-R. & Moitus, S.: *Yliopistojen opiskelijavalintojen arviointi*. Helsinki: Edita.
- 18:2002** Tuomi, O. & Pakkanen, P.: *Towards Excellence in Teaching. Evaluation of the Quality of Education and the Degree Programmes in the University of Helsinki*. Helsinki: Edita.
- 1:2003** Sarja, A., Atkin, B. & Holm, K.: *Evaluation of Civil Engineering Education at Universities and Polytechnics*. Helsinki: Edita.
- 2:2003** Ursin, J. (toim.): *Viisi aikuiskoulutuksen laatuylöpistoa 2004–2006*. Helsinki: Edita.
- 3:2003** Hietala, H., Hintsanen, V., Kekäle, T., Lehto, E., Manninen, H. & Meklin, P.: *Arktiset haasteet ja mahdollisuudet. Rovaniemen ammattikorkeakoulun kokonaisarviointi*. Helsinki: Edita.
- 4:2003** Varis, T. & Saari, S. (Eds.): *Knowledge Society in Progress – Evaluation of the Finnish Electronic Library – FinELib*. Helsinki: Edita.
- 5:2003** Parpala, A. & Seppälä, H. (toim.): *Yliopistokoulutuksen laatuysiköt 2004–2006*. Helsinki: Edita.
- 6:2003** Kettunen, P., Carlsson, C., Hukka, M., Hyppänen, T., Lyytinen, K., Mehtälä, M., Rissanen, R., Suviranta, L. & Mustonen, K.: *Suomalaista kilpailukykyä liiketoimintaosaamisella. Kauppatieteiden ja liiketalouden korkeakoulutuksen arviointi*. Helsinki: Edita.
- 7:2003** Kauppi, A. & Huttula, T. (toim.): *Laatua ammattikorkeakouluihin*. Helsinki: Edita.
- 8:2003** Parjanen, M.: *Amerikkalaisen opiskelija-arvioinnin soveltaminen suomalaisen yliopistoon*. Helsinki: Edita.
- 9:2003** Sarala, U. & Seppälä, H. (toim.): *Hämeen ammattikorkeakoulun kokonaisarviointi*. Helsinki: Edita.
- 10:2003** Kelly, J., Bazsa, G. & Kladis, D.: *Follow-up review of the Helsinki University of Technology*. Helsinki: Edita.
- 11:2003** Goddard, J., Asheim, B., Cronberg, T. & Virtanen, I.: *Learning Regional Engagement. A Re-evaluation of the Third Role of Eastern Finland universities*.
- 12:2003** Impiö, I., Laiho, U.-M., Mäki, M., Salminen, H., Ruoho, K., Toikka, M. & Vartiainen, P.: *Ammattikorkeakoulut aluekehittäjinä. Ammattikorkeakoulujen aluekehitysvaihtuksen huippuysiköt 2003–2004*. Helsinki: Edita.
- 13:2003** Cavallé, C., de Leersnyder, J.-M., Verhaegen, P. & Nataf, J.-G.: *Follow-up review of the Helsinki School of Economics. An EQUIS re-accreditation*. Helsinki: Edita.
- 14:2003** Kantola, I. (toim.): *Harjoittelun ja työelämäprojektien benchmarking*. Helsinki: Edita.
- 15:2003** Ala-Vähälä, T.: *Hollannin peili. Ammattikorkeakoulujen master-tutkinnot ja laadunvarmistus*. Helsinki: Edita.
- 16:2003** Goddard, J., Teichler, U., Virtanen, I., West, P. & Puukka, J.: *Progressing external engagement. A re-evaluation of the third role of the University of Turku*. Helsinki: Edita.
- 17:2003** Baran, H., Toivakka, P. & Järvinen, J.: *Slavistiikan ja baltologian koulutuksen ja tutkimuksen arvioinnin seuranta*. Helsinki: Edita.
- 1:2004** Kekäle, T., Heikkilä, J., Jaatinen, P., Mylly, H., Piilonen, A.-R., Savola, J., Tynjälä, P. & Holm, K.: *Ammattikorkeakoulujen jatkokutkintokoeilu. Käynnistysvaiheen arviointi*. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- 2:2004** Ekholm, L., Stenius, M., Huldin, H., Julkunen, I., Parkkonen, J., Löfström, E., Metsä, K.: *NOVA ARCADE – Sammanhällning, decentralisering, gränsöverskridande. Helhetsutvärdering av Arcada – Nylands svenska yrkeshögskola 2003*. Tammerfors: Tammer-Paino Oy.
- 3:2004** Hautala, J.: *Tietoteollisuusalan koulutuksen arvioinnin seuranta*. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- 4:2004** Rauhala, P., Karjalainen, A., Lämsä, A.-M., Valkonen, A., Vänskä, A. & Seppälä, H.: *Strategiasta koulutuksen laatuun. Turun ammattikorkeakoulun kokonaisarviointi*. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- 5:2004** Murto, L., Rautniemi, L., Fredriksson, K., Ilkonen, S., Mäntysaari, M., Niemi, L., Paldanius, K., Parkkinen, T., Tulva, T., Ylönen, F. & Saari, S.: *Eettisyyttä, elastisuutta ja elämää. Yliopistojen sosiaalityön ja ammattikorkeakoulujen sosiaalialan arviointi yhteistyössä työelämän kanssa*. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- 6:2004** Stähle, P., Hämäläinen, K., Laiho, K., Lietoila, A., Roiha, J., Weijo, U. & Seppälä, H.: *Tehokas järjestelmä – elävä dialogi. Helian laatu työn auditointi*. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- 7:2004** *Korkeakoulujen arviointineuvoston toimintakertomus 2000–2003*. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- 8:2004** Luopajarvi, T., Hauta-aho, H., Karttunen, P., Markkula, M., Mutka, U. & Seppälä, H.: *Perämerenkaaren ammattikorkeakoulu? Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun kokonaisarviointi*. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- 9:2004** Moitus, S. & Seppälä, H.: *Mitä hyötyä arvioinneista? Selvitys Korkeakoulujen arviointineuvoston 1997–2003 toteuttamien koulutusala-arviointien käytöstä*. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- 10:2004** Moitus, S. & Saari, S.: *Menetelmistä kehittämiseen. Korkeakoulujen arviointineuvoston arviointimenetelmät vuosina 1996–2003*. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- 11:2004** Pratt, J., Kekäle, T., Maassen, P., Papp, I., Perellon, J. & Uitti, M.: *Equal, but Different – An Evaluation of the Postgraduate Studies and Degrees in Polytechnics – Final Report*. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- 1:2005** Niinikoski, S. (toim.): *Benchmarking tutkintorakennetyön työkaluna*. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- 2:2005** Ala-Vähälä, T.: *Korkeakoulutuksen ulkoisen laadunvarmistuksen järjestelmät Ranskassa*. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- 3:2005** Salminen, H. & Kajaste, M. (toim.): *Laatua, innovatiivisuutta ja proaktiivisuutta. Ammattikorkeakoulujen koulutuksen laatuysiköt 2005–2006*. Tampere: Tammer-Paino Oy.